

LAPSI OPPII LUONNOSTA

- Ideoita ympäristökasvatukseen toteuttamiseen päiväkodissa

Annaleena Nyholm ja Minnamari Åberg

Opinnäytetyö, syksy 2010

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä

Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

Lastentarhanopettajan pätevyys

TIIVISTELMÄ

Nyholm, Annaleena & Åberg, Minnamari. Lapsi oppii luonnosta – Ideoita ympäristökasvatukseen toteuttamiseen päiväkodissa. Diak Etelä, Helsinki, syksy 2010, 34 s, 3 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan pätevyys

Opinnäytetyö on produktiomuotoinen ympäristökasvatuskansio, joka tehtiin Olarin päiväkotiin Espooseen erityisesti 3–5-vuotiaille lapsille. Kansiossa on erilaisia ideoita ja vinkkejä, joiden avulla päiväkodissa voidaan konkreettisesti toteuttaa ja kehittää ympäristökasvatusta. Produktion tavoitteena on, että kansio tukee lapsen ympäristötietouden kehittymistä sekä ekologisten ja ympäristöystävällisten arvojen ja asenteiden omaksumista. Kansion ideoiden tarkoituksena on myös tuoda luontoa lähemmäksi lasta ja auttaa heitä kunnioittamaan sitä enemmän. Opinnäytetyömme pidemmän aikavälin tavoitteena on myös siirtää kestävä kehitys ja ympäristöystävällisiä arvoja lasten koteihin. Henkilökunta kokeili ja arvioi kansion toimivuutta myös lasten näkökulmasta.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa keskitytään ympäristökasvatukseen liittyviin aihepiireihin Produktion valossa. Esiin on nostettu ympäristökasvatuksen tavoitteita ja toteutusta varhaiskasvatuksessa, luonnon suojelua sekä lapselle ominaisia tapoja oppia. Teorian lopussa kansiota arvioidaan henkilökunnalta saadun palautteen pohjalta sekä pohditaan omia arvioita ja näkemyksiä opinnäytetyön onnistumisesta sekä tavoitteiden saavuttamisesta.

Kansio sisältää erilaisia toimintoja, kuten askarteluja, leikkejä, luonnossa touhuamista sekä satuja kierrätykseen ja luonnonsuojeluun liittyen. Opinnäytetyössä on otettu huomioon lapsille ominaisia tapoja oppia. Kaikki kansion toiminnot ovat hauskoja, yksinkertaisia ja luovia lapsille. Henkilökunta otti kansion käyttöönsä syksyllä 2010 ja antoivat palautetta kansion toimivuudesta, mielekkyydestä sekä innostavuudesta.

Asiasanat: produktio, ympäristökasvatus, kestävä kehitys, kierrätys, lapsen oppiminen

ABSTRACT

Nyholm, Annaleena and Åberg, Minnamari
Children Learn from the Nature – Ideas for Environmental Education in Kindergarten.

34 p., 3 appendixes. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services.
Degree: Bachelor of Social Services.

As a production we created a folder concerning environmental issues and sustainable development for Olari kindergarten in Espoo. The target group consisted of 3 to 5-year-old children. The folder included ideas and practical advice on how the personnel could execute environmental education.

The main goal of the production was that children would adopt environmentally friendly values. The aim of all the activities in the folder was to help the children to obtain a respectful attitude towards nature and also to make the children familiar with nature as a part of their environment. One of the long term aims were to transit the idea of sustainable development and environmental friendly values to the children and to their homes. The folder itself was made in cooperation with the personnel in early childhood education.

The theoretical part of the production consisted of the aims and theory of environmental education, children's natural ways of learning and the protection of the environment. The folder was in trial use in Olari kindergarten in 2010 and the personnel provided us feedback and also evaluated the functionality and importance of the folder. The theoretical part included also an evaluation of the process of making the production and opinions on the usefulness of the folder.

The activities presented in the folder included instructions of games, making handicrafts, playing in nature and also stories about recycling, and nature in general. In the folder, children's natural way of learning was taken into consideration. All the activities were fun, easy and creative for the children. The folder is in use in the kindergarten and it can be modified by the users to meet their needs.

Keywords: production, environmental education, sustainable development, recycling, child's learning

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET	6
3 YMPÄRISTÖKASVATUS.....	7
3.1 Mitä on ympäristökasvatus?	7
3.2 Ympäristötietous ja ekologisuus	9
3.3 Kestävä kehitys	10
3.4 Lapsen luontokuvan muodostuminen	11
3.5 Ympäristökasvatus päivähoidossa	12
3.6 Ekologisuutta ja kierrätystä lasten kanssa päiväkodissa	14
3.7 Vihreä lippu–ympäristöohjelma	15
3.8 Metsämörri–luontopedagogiikka.....	16
4 LAPSELLE OMINAISIA TAPOJA OPPIA.....	18
4.1 3–5-vuotiaiden lasten kehityksestä.....	18
4.2 Lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa	19
4.3 Huomioitavaa ympäristökasvatuksen suunnittelussa	21
4.4 Leikki	22
4.5 Retkeily.....	24
4.6 Ilmaisui, sadut ja tarinat	24
4.7 Tutkiminen.....	26
5 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KUVAUS	26
5.1 Opinnäytetyön suunnittelu ja kansion rakentaminen	26
5.2 Kansion kuvaus	29
5.3 Kansion testaus ja arviointi.....	31
5.4 Johtopäätökset ja oma arviomme opinnäytetyöstä.....	34
6 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN JA AMMATILLISUUDEN POHDINTAA	36
LÄHTEET.....	39
LIITE 1	44

1 JOHDANTO

Toiminnallisella opinnäytetyöllä pyritään työelämälähtöisesti esimerkiksi käytännön toiminnan opastamiseen. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla käytännön ohjeistus tai opas, kuten perehdyttämisopas tai ympäristöohjelma. Tärkeää on, että toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät sekä käytäntö että sen tutkimuksellinen raportointi. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9–10.)

Opinnäytetyömme on produktiomuotoinen ja sen aiheena on ympäristökasvatus. Tuotamme produktiona kansion, joka sisältää ideoita ja vinkkejä ympäristökasvatuksen toteuttamiseen päiväkodissa. Opinnäytetyömme lähtökohtia ovat oma kiinnostuksemme aihetta kohtaan, sekä aiheen tärkeys ja ajankohtaisuus. Ekologisuus ja ympäristöystävällisyys ovat meille molemmille tärkeitä arvoja, joita vaalimme päivittäin. Pidämme luontoa todella tärkeänä voimavarana, josta jokaisen olisi mielestämme tärkeä oppia nauttimaan. Kun lapsi kasvaa lähellä luontoa ja oppii arvostamaan sitä pienestä pitäen, uskomme, että aikuisena hän myös kokee luonnon suojelun ja kestävän kehityksen tärkeäksi asiaksi.

Yksi lähtökohta työllemme on yhteistyötahomme Olarin päiväkodin tarve aiheelle. Tuotamme ympäristökasvatuskansion henkilökunnan käyttöön. Kansiota he saavat ideoita ja vinkkejä ympäristökasvatuksen toteuttamiseen. Olarin päiväkotia sijaitsee Espoossa ja päiväkodin johtajana toimii Marina Primietta. Olarin päiväkotia tarjoaa kaikille 1–6-vuotiaille lapsille päivähoitopaikkoja sekä myös esiopetusta. (Espoon kaupunki 2010.) Produktion aiheen valitsimme itse oman kiinnostuksemme mukaan. Olarin päiväkodissa työllemme on suuri tarve, sillä aihe on heille suhteellisen uusi. Päiväkodissa erityisesti kaivataan käytännön ideoita ympäristökasvatuksen toteuttamiseen, joten kansiomme tulee varmasti heidän käyttöönsä.

Kansiomme sisältää käytännön vinkkejä ympäristökasvatuksen toteuttamiseen. Suunnittelussa on otettu huomioon lapselle ominaisia tapoja oppia, kuten leikkiminen, retkeily, sadut ja tarinat, ilmaisu sekä tutkiminen. Kansiossa on

askarteluohjeita, leikkejä, tarinoita liittyen esimerkiksi kierrätykseen sekä yleisesti vinkkejä luonnossa touhuamiseen lasten kanssa. Kansiomme tarkoituksena on antaa virikkeitä ja uusia ideoita päiväkodin arkeen, ei antaa valmista toimintamallia ympäristökasvatuksen toteuttamiseen.

Keskitymme opinnäytetyössämme lasten kanssa toteutettavaan ympäristökasvatukseen. Sen lähtökohtana on lapsen oma ympäristö. Lapsi rakentaa elämäänsä ympäristöstä saatujen kokemusten ja ajatusten kautta. Lasta kasvattavan aikuisen vastuulla on ymmärtää omien arvojensa rakentama elämänmalli, jota hän kasvatuksessa siirtää eteenpäin lapselle. Vaikka lapsi rakentaa maailmansa itse, aikuisella on kuitenkin suuri vastuu ja merkitys turvata lapsen hyvä elämä tulevaisuudessa. Maailma on jatkuvassa muutoksessa, eikä voi varmasti tietää, mitkä ovat kestävän elämän perusteet. Kuitenkin on todennäköistä, että tulevaisuudessa eläville jää monipuolisemmat vaihtoehdot, mitä vähemmän jälkiä elämisestä jätetään. Vaikka monet ympäristökasvatuksen asiat liittyvätkin tulevaisuuteen, emme voi unohtaa, että elämme tässä hetkessä. (Rosenberg 1993, 3.)

Opinnäytetyömme teoriaosuudessa käsittelemme yleisesti ympäristökasvatusta, sen teemoja, tavoitteita ja toteuttamista päiväkodissa. Kerromme myös luonnonsuojelusta lasten kanssa, lapsille ominaisista tavoista oppia sekä päiväkodeissa toteutettavista ympäristöhankkeista. Opinnäytetyömme arviointi koostuu Olarin päiväkodin henkilökunnalta saadusta palautteesta, omasta arvioinnista ja näkemyksistä työmme tavoitteiden saavuttamisesta. Pohdimme myös koko opinnäytetyöprosessin onnistumista sekä omaa ammatillista kehittymistä.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Yksi opinnäytetyömme tavoite on, että produktimme eli kansiomme otetaan tehokkaasti käyttöön Olarin päiväkodissa, ja että se jää pysyväksi osaksi

päiväkodin ympäristökasvatusta. Pidämme tärkeänä, että lapset saavat päiväkodista vaikutteita luontoa säästävään elämäntyyliin, jotta toimintatavat siirtyisivät sukupolvelta toiselle.

Kansion tavoitteena on, että lapset oppivat päiväkodin arjessa nauttimaan enemmän luonnosta ja saavat siitä uusia ideoita leikkeihinsä. Tavoitteenamme on myös tuoda luontoa lähemmäksi lasta, jotta lapset esimerkiksi haluaisivat mieluummin leikkiä ulkona kuin sisällä. Olisi hyvä, että television katsominen ja pelikonsolien pelaaminen jäisi vähemmälle, ja luonnosta tulisi tärkeämpi leikkimisen ympäristö. Tavoitteenamme on myös, että kansio edesauttaa lasten ympäristötietouden kehittymistä sekä ympäristöä suojelevien toimintatapojen oppimista. Tärkeää on myös, että kansio edesauttaa lapsia ymmärtämään, miksi esimerkiksi kierrätys on tärkeää ja miten se käytännössä toimii. Pyrimme kansion avulla kertomaan lapsille, millainen toiminta on hyväksi luonnolle ja mikä puolestaan vahingoittaa sitä. Tärkeää olisi, että lapsi ymmärtäisi elollisen ja elottoman esimerkiksi muovin ja kasvin eroavuudet sekä kunnioittaisivat luontoa sekä sen kasvillisuutta ja eläimistöä.

Pidemmän aikavälin toiveitamme on, että kansion avulla edesauttaisi päiväkodissa omaksumien arvojen siirtymistä myös koteihin ja myöhempään elämään. Kierrätyksen tulisi olla jokapäiväinen tapa päiväkodeissa. Pyrimme kansion avulla helpottamaan kierrätyksen käytännön toteutusta.

3 YMPÄRISTÖKASVATUS

3.1 Mitä on ympäristökasvatus?

Tbilisissä vuonna 1977 YK:n ympäristökonferenssissa hyväksytyt Unescon laatimat ympäristökasvatuksen tavoitteet (tietoisuus, tieto, asenteet, taidot ja osallistuminen) ovat tänä päivänäkin hyvin ajankohtaisia (Cantell & Koskinen 2004, 60). Ympäristökasvatuksen tavoitteena on:

"1. Kasvattaa selvään tietoisuuteen ja huoleen taloudellisten, sosiaalisten, poliittisten ja ekologisten tekijöiden riippuvuudesta toisistaan kaupunki- ja maalaisympäristössä.

2. Mahdollistaa jokaiselle ihmiselle sellaisten tietojen, arvojen, asenteiden, sitoutumisen ja taitojen saaminen, joita tarvitaan ympäristön suojeluun ja parantamiseen.

3. Luoda yksilöille, ryhmille ja koko yhteiskunnalle uusia, ympäristöön liittyviä toimintamalleja." (Wolff 2004, 19.)

Ympäristökasvatus on suhteellisen nuori ja hyvin moniulotteinen kasvatuksen ja tieteenala. Ympäristökasvatus käsitteenä on todella moninainen, ja siihen liittyykin paljon erilaisia ongelmia. Ympäristökasvatuksen tarkoituksena on kehittää erilaisia toimintatapoja, joiden tarkoituksena on edistää kestävää elämäntapaa ja tulevaisuutta. (Wolff 2004, 19.) Sen päämääränä on välittää asenteita ja arvoja, jotka ohjaavat ihmisiä kunnioittamaan maapallon elämää. Ympäristökasvatuksen toiminnan perustana on kestävän kehityksen ihanne, niin kulttuurisesti, sosiaalisesti kuin ekologisesti tasapainoisen tulevaisuuden löytäminen. (Suosalo; Tavasti; van he Kreeke; Lehti & Vannucchi 2008, 12.) Ympäristökasvatuksen tarkoitus on myös välittää ihmisille tietoa siitä, miten ihmiset teoillaan ja käytöksellään vaikuttavat maapallon elämään. Kasvatus on erinomainen keino maailman tilan ja elämän edellytysten parantamisessa. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry 2010.)

Ympäristökasvatus kulkee rinnakkain kestävän kehityksen kasvatuksen kanssa. Niiden tavoitteet ovat suhteellisen samanlaiset, mutta painotuksissa voi olla eroja. Kestävän kehityksen kasvatus käsitteenä sisältää ympäristön ja kestävän kehityksen monia ulottuvuuksia, kuten ekologinen, kulttuurinen, taloudellinen, sosiaalinen, esteettinen sekä eettinen ympäristö. Ympäristökasvatuksessa painotetaan erityisesti kestävän kehityksen ekologista ulottuvuutta, mutta sitä pitäisi toteuttaa myös kaikissa näissä muissa ympäristön eri ulottuvuuksissa. (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry 2010.) Ekologiseen ulottuvuuteen liittyy monia ympäristön haasteita, kuten luonnonvarojen kestävä käyttö, ilmastonmuutoksen hidastaminen sekä biologisen monimuotoisuuden

turvaaminen (Wolff 2004, 24). Opinnäytetyössämme keskitymme kestävän kehityksen kasvatuksen ekologiseen ulottuvuuteen. Perehdymme aiheeseen yleisesti ekologisuuden sekä ympäristötietoisuuden parantamisen kautta.

Ekologisen ulottuvuuden lisäksi ympäristökasvatuksessa huomioidaan yhä enemmän kaupunkien ja taajamien elämä, sekä niiden esteettinen ja eettinen ympäristö. Useiden ympäristöhankkeiden tavoitteiksi on noussut yhä enemmän ihmisten voimaantuminen, osallisuuden lisääminen sekä vastuulliseksi ja aktiiviseksi kansalaisiksi kasvaminen. Ympäristökasvatusta ei myöskään toteuteta nykyään pelkästään varhaiskasvatuksessa lasten ja kouluissa nuorten parissa, vaan sitä käytetään myös perheissä ja työpaikoilla. (Cantell 2004, 12–14.) Ympäristökasvatus ei ole aina pelkästään luonto-opetusta. Se voi olla sosiaalisten taitojen harjoittelemista, tai se voi käsitellä pelkästään yhtä ympäristökasvatuksen osa-aluetta. (Wolff 2004, 20.) Opinnäytetyömme suuntautuu päiväkotimaailmaan, joten keskitymme lasten kanssa tehtävään ympäristökasvatukseen, jossa aikuisella on merkittävä rooli.

Ihmisen kosketus luontoon ei ole nykyaikana itsestäänselvyys. Luonnosta vieraantumisen takia ympäristö jaetaan usein luontoon ja ihmisen ympäristöön. Ympäristökasvatusta tarvitaan, jotta ihmisen vieraantumista luonnosta ei pääsisi tapahtumaan, sillä ilman omaa suhdetta luontoon ihminen ei pysty ymmärtämään luonnon merkitystä. Ympäristökasvatuksen avulla voidaan myös luoda uskoa elämään ja omiin vaikutusmahdollisuuksiin. (Nykänen & Kinnunen 1993, 9–10.)

3.2 Ympäristötietous ja ekologisuus

Ympäristökasvatukseen liittyy ympäristöstä uudenlaisen tiedonkäsitteen omaksumista eli ympäristötietoisuutta. Ympäristötietoisuuteen liittyy Palmgrenin (2004, 195) mukaan neljä tekijää: luontokokemukset eri ikäkausina, koulutus, merkitykselliset henkilöt sekä asioiden henkilökohtainen merkitys. Päiväkodissa aikuisella on merkittävä rooli lasten ympäristötietoisuuden kehittämisessä. Mielenkiinnon herättäjänä ja esimerkkinä toimimalla, aikuisella on mahdollisuus

vaikuttaa positiivisesti muunmuassa lapsen luontokuvan muodostumiseen. Hän voi esimerkiksi valita lähdetäänkö lasten kanssa tutustumaan luontoon, vai jäädäänkö sisälle leikkimään valmiiksi rakennetuilla leluilla. Ympäristöystävälliset arvot yhdessä ympäristötietoisuuden kanssa, luovat vakaan pohjan kestäväälle kehitykselle. (Palmgren 2004, 195–196.)

Maailmassa eletään tällä hetkellä liikakulutuksen ja muoti-ilmiöiden aikaa. Ihmiset eivät sen tarkemmin mieti, kuinka ostamansa tavarat syntyvät, mistä ne ovat valmistettu ja tarvitsevatko he niitä todella. Ihmisten valinnat vaikuttavat suoraan ympäristöön. Ekologia on luonnon kokonaisvaltaisuutta. Sen osana ovat eläimet, kasvit, ilmasto ja myös eloton luonto. Ekologisuus lasten kanssa voi olla esine- ja materiaalivalintojen pohdintaa ja tutkimista, sekä kulutukseen liittyvää kritiikkiä. Ekologisten periaatteiden noudattaminen myös päivähoitossa on lasten sekä aikuisten elämänlaatua rikastuttava valinta. Tutustuminen luonnonmateriaaleihin ja yleisesti luonnossa puuhailu ovat avaintekijöitä ekologisuuteen. (Suosalo ym. 2008, 12.)

Opinnäytetyömme tarjoaa päiväkodin henkilökunnalle ideoita muun muassa siitä miten tehdä ekologisesti kestäviä valintoja. Tärkeää on, että kierrättäminen ja lähiluonto tarjoavat materiaaleja leikille ja itseilmaisulle. Lähteitä ovat lapsen oma mielikuvitus ja energia. Ekologisuuden kautta lapset sisäistävät luonnon tarkoituksenmukaisuuden sekä ympäristöä kunnioittavan ja vaalivan asenteen. (Suosalo ym. 2008, 11.)

3.3 Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen toteutumisen perusehtoina ovat luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen sekä ihmisen aineellisen ja taloudellisen toiminnan sopeutuminen luonnon sietokykyyn ja maapallon luonnonvaroihin. Kestävä kehitys toteutuu, jos ihmiset tyydyttävät omat nykypäivän tarpeensa viemättä tulevilta sukupolvilta sitä samaa mahdollisuutta. Kestävän kehityksen tavoitteena on, että ihmiset voisivat elää sopusoinnussa ympäristön ja luonnon kanssa. (Kuivanen 1999, 6.)

Kestävän kehityksen toteutumiseen vaaditaan ihmisten arvojen muuttumista. Ihmisten tulee ottaa vastuu ympäristöstä sekä tulevaisuudesta. Vuonna 1992 Rio De Janeirossa pidettiin YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssi, jossa julistettiin periaatteet, joiden tarkoituksena on saattaa maapallon kehitys kestäväälle pohjalle. Agenda 21, kokouksen toimenpideohjelma, kertoo kuinka näitä periaatteita voidaan toteuttaa käytännössä. (Kuivanen 1999, 7.) Agenda 21 -raportissa korostetaan koulutuksen merkitystä. Raportin mukaan koulutus on erittäin tärkeä keino parantaa ihmisten kykyä ymmärtää ympäristö- ja kehityskysymyksiä, joissa on tärkeää korostaa sosiaalis-taloudellisen ja fysikaalis-biologisen ympäristön sekä inhimillisen kehityksen välistä vuorovaikutusta. Raportissa painotetaan myös kasvatusta, jonka keskeinen tehtävä on edistää kansalaisten aktiivisuutta ja osallisuutta päätöksentekoon sekä lisätä kestävä kehityksen mukaisia asenteita ja arvoja sekä toimintaa ja eettistä ymmärrystä. Kasvatusta tulisi tapahtua niin päivähoitossa, kouluissa kuin niiden ulkopuolellakin. (Wolff 2004, 21.)

3.4 Lapsen luontokuvan muodostuminen

Kaikki oppimisen mallit pitävät havaitsemista ja havaintoja tärkeänä osana oppimista. Lapsi on luonnostaan kiinnostunut ympärillään olevista asioista. Hän kyselee aikuiselta paljon kysymyksiä liittyen luontoon ja ympäristöön. Kysyäkseen hänen on kuitenkin täytynyt huomata nämä asiat ympäristöstään. Lapsen ympäristö vaikuttaa suuresti siihen, mitä hän huomaa ja painaa mieleensä. Fyysisen ympäristön lisäksi tähän vaikuttaa vahvasti lapsen sosiaalinen ympäristö. (Nykänen & Kinnunen 1993, 22.)

Lapselle tulee tarjota tilaisuuksia nähdä ympäristöön liittyviä asioita, jotta hän oppisi itse huomaamaan niitä. On tärkeää myös ohjata lasta käyttämään eri aistejaan. Hyvä tapa ohjata lasta näissä asioissa on liikkua monipuolisesti erilaisissa olosuhteissa ja tarkkailla ympäristöä yhdessä hänen kanssaan. Näin saadaan aikaan myös omakohtaisia elämyksiä, jotka edesauttavat mieleen painumista ja oppimista. (Nykänen & Kinnunen 1993, 22.)

Rosenbergin (1993, 2) mukaan pienten lasten luontokäsitykseen kuuluu koko ympäristö, jossa elämme. Hän kirjoittaa, että kouluikäisen lapsen luontokäsitys ei ole enää yhtä kokonaisvaltainen, eikä hän tunne enää olevansa osa luontoa. Jotta ihminen ei erkaantuisi luontokäsityksestään, kannattaa vahvistaa kokonaisvaltaisesti pienten lasten luontokäsitystä jo varhaiskasvatuksessa.

3.5 Ympäristökasvatus päivähoidossa

Kiireisestä maailmasta löytyy enää harvoin rauhallisia hetkiä. Ihmisten aistit ylikuormittuvat jatkuvasti melusta ja visuaalisista ärsykkeistä. Tästä johtuen kyky aistia ympäristöä heikentyy jatkuvasti. Usein jää huomaamatta, mitä ympärillä tapahtuu. Ympäristökasvatuksen perustaan liittyy monien muiden ulottuvuuksien lisäksi ympäristöherkkyyden löytäminen ja ylläpito. Ihminen voi tuntea olevansa osa ympäristöä, jos hän pystyy kokemaan kaikin aistein ympärillään olevan todellisuuden. Lapsen ympäristösuhdetta voidaan alkaa syventää vasta, kun hänet saadaan huomaamaan ympäristönsä. (Nordström 2004, 116.)

Ihminen omaksuu lapsuudessa suuren osan arvoistaan. Siksi kasvattajan olisi hyvä huomioida ympäristöön liittyvät arvot heti lapsen ensimmäisistä elinvuosista alkaen. Jotta kasvattaja voi auttaa lasta omaksumaan luontoa kunnioittavia arvoja, on hänen myös itse sisäistettävä ympäristöä huomioiva elämänsänsä. (Kurtio & Kurki 1999, 11.) Päiväkodissa tulee siis pyrkiä toimimaan ympäristöystävällisesti. Lasten kanssa voi myös keskustella yksinkertaisesti ympäristöongelmista ja niiden syistä sekä siitä mitä pieniä tekoja haittojen vähentämiseksi kukin voi tehdä. Lasten kanssa on hyvä sopia sääntöjä luonnon suojeluun liittyen ja samalla kertoa, miksi säännöt on laadittu. (Nykänen & Kinnunen 1993, 71.) Esimerkiksi roskat on vietävä niille tarkoitettuihin paikkoihin, koska ne ovat haitaksi luonnolle, jos ne jäävät maahan.

Ympäristökasvatusta on kaikki elämäntavan muotoutumiseen vaikuttava toiminta. Vaikka aikuinen ei tietoisesti ”ympäristökasvatakaan” lasta, hän omalla toiminnallaan ja esimerkillään vaikuttaa lapsen ja ympäristön suhteeseen. Jos kasvattaja on hyvin tietoinen omista ympäristöasenteistaan ja ympäristökasvatuksensa sisällöstä, on kasvatusta todennäköisesti lasta ekologiseen elämäntapaan ohjaavaa. Lapset kuulevat luonnon saastumisesta mediasta ja aikuisilta. Silti monet ajattelevat, että siitä puhuminen on lapselle liian ahdistavaa tai pelottavaa. Lapsille on kuitenkin hyvä, jos median sijaan tuttu aikuinen kertoo lapselle asioista niin, että lapsi pystyy ne hyvin ymmärtämään. Aikuinen voi myös vastata lapselle aiheesta heränneisiin kysymyksiin toiveikkaaseen sävyyn. Yhdessä lapsen kanssa voi myös keskustella, mitä kaikkea voisi ympäristön hyväksi yhdessä tehdä. (Nykänen & Kinnunen 1993, 34, 71.)

Päivähoidossa pyritään ympäristökasvatuksen avulla vaikuttamaan myös lasten vanhempien ympäristöön liittyviin arvoihin ja asenteisiin. Jos lapset omaksuvat ympäristöystävällisiä toimintatapoja, auttaa se ehkä tulevaisuudessa kestävän kehityksen toteutumista. Ympäristökasvatuksella ei haluta pelotella ihmisiä ympäristön tuhoutumisesta, vaan tarkoituksena on lisätä lapsen uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiin. Näin ihminen ei tunne itseään kyvyttömäksi toimimaan ympäristön hyväksi tulevaisuudessa. (Kurtio & Kurki 1999, 11.)

Päiväkodeissa on pitkään tehty ympäristökasvatustyötä erillisinä teemapäivinä ja –jaksoina sekä integroituna muihin aiheisiin. Tämä on tietenkin hyvä asia, mutta Cantellin (2004, 14) mukaan opettajia on jäänyt mietityttämään työn tulokset ja vaikuttavuus. Yksittäinen ympäristötapahtuma ei välttämättä edesauta lapsen oppimista, vaan se olisi sisällytettävä jatkuvaksi osaksi opetusta ja käytäntöä. Ympäristökasvatuksen toteuttamiseen olisi hyvä löytää uusia ajatuksia ja toimintatapoja.

Voi olla, että aikuinen ei lähde luontoon, koska pitää omia luonnontietojaan puutteellisina. Tärkeintä kuitenkin lapsen kanssa luonnossa ollessa on herkkyyden havaita ja halu pohtia sekä tutkailla esiin nousevia asioita. On hyvä tutkia esimerkiksi kasveja, eläimiä tai eteen osuvia hyönteisiä. Voidaan myös miettiä,

miltä ne näyttävät, miten ja missä ne elävät ja mitä ne mahtavat syödä. Ei siis ole merkityksellistä osata nimetä jokaista kasvia tai eteen osuvaa hyönteistä, vaan pääasia on luonnon kokeminen yhdessä lapsen kanssa. (Rosenberg 1993, 21.)

Horellin (1992) mukaan lapset nykyään viettävät paljon aikaa aidatuilla ja rakennetuilla pihoilla päiväkodissa. Usein pihoilla on keinut, hiekkalaatikko ja kiipeilyteline. Jos piha on liian valmiiksi rakennettu, vähentää se lapsen ajattelun, luovuuden ja tilatajun kehittymistä. Jos on mahdollista, voisi lapsia varten rakennetut pihat olla vähemmän valmiita. Lapset voisivat olla mukana vaikuttamassa ja muokkaamassa päiväkotinsa pihaa. Näin he saisivat kuvan siitä, että piha on heitä varten tarkoitettu. Lapsen kehityksen ja kasvun kannalta on tärkeää, että hän saa itse koskettaa ja muokata ympäristöönsä. Usein hiekkalaatikko on ainoa paikka, jossa lapsi saa tehdä ympäristöönsä muutoksia. Päiväkodin pihaa ei ole kovin vaikea muuttaa ja tehdä muokattavammaksi. (Horelli 1992, 24–25.) Pihalle on todella helppo lisätä erilaisia leikkejä elävöittäviä elementtejä, kuten istuttaa puita ja puskia tai tuoda sinne pehmeää hiekkaa ja suuria kiviä (Suosalo ym. 2008, 105). Lapsilta voisi ottaa vastaan mielipiteitä ja ehdotuksia sillä he ympäristönsä asiantuntijoita. Kuitenkin aikuisen täytyy huolehtia pihan turvallisuudesta lapsille. (Rosenberg 1993, 24–25.)

3.6 Ekologisuutta ja kierrätystä lasten kanssa päiväkodissa

Kierrätyksellä tarkoitetaan jätteen hyödyntämistä materiaalina. Kierrätyksen avulla luonnonvaroja voi säästää huomattavasti. Luonnon raaka-aineista, kuten puusta, metalleista ja öljystä valmistetut tavarat saattavat päätyä nopeasti jätteeksi. Myös tavaroiden valmistukseen kuluu paljon energiaa. Jos raaka-aineita ei saada kerätyksi talteen ja otettua uudelleen käyttöön, maan raaka-aineresurssit hupenevat hyvin nopeasti. Nykyään kierrätys ja kompostointi ovat arkipäivää ja lähes kaiken voi kierrättää. Myös valitsemalla ympäristöystävällisiä tuotteita voi vähentää jätteen määrää. Usean kodin, päiväkodin ja yritysten läheisyydestä löytyy esimerkiksi biojäte-, paperin-, pahvin-, nestepakkaus-,

lasin-, ongelmajäte-, metallin- sekä energiajätekeräys. Kierrätystä on myös se, että itse uudelleen käyttää vanhoja materiaaleja. Myös itse kierrätykseen kuluu energiaa ja syntyy päästöjä, joten myös erilaisten hankkeiden ympäristövaikutuksiin olisi hyvä perehtyä. (Kuivanen 1999, 61–64.)

Opetettaessa lapsille ympäristöystävällisempiä arvoja, kasvattajalla on suuri rooli. Aikuisen on hyvä nähdä omat tavoitteet ja arvot, jotka ohjaavat hänen toimintaansa. Aikuinen näyttää lapselle mallin miten jokin toiminta suoritetaan, siksi aikuisen on otettava vastuu omista asenteistaan. Jos aikuinen omalla toiminnallaan tuo ilmi, että esimerkiksi kierrätys ei ole tärkeää, on turha olettaa, että lapsikaan alkaa kierrättää. Jos aikuinen toimii toisin, miten hän lapsia neuvoa, saattaa siitä seurata lapselle ristiriitainen kuva aikuisen toiminnasta. Onkin siis todella tärkeää, että mallin antajan teot ja puheet vastaavat toisiaan. (Nykänen & Kinnunen 1993, 71.)

Päiväkodissa aikuisten on hyvä näyttää lapsille ympäristöystävällistä toimintaa käytännössä. Esimerkiksi kierrätystä on todella helppo opettaa lasta uusiokäytön kautta. Lapset leikkivät luonnostaan millä tahansa ennen kuin heille opetetaan, että vain lelut ovat tarkoitettu leikkimiseen. Silti lapselle tärkeimpiä leluja voivat olla ne, joissa näkyy oman käden jälki ja vilkas mielikuvitus. Aikuisen on hyvä tietää monia erilaisia tapoja uusiokäyttää materiaalia. Lapsille on hyvä antaa myös vapaat kädet luoda vanhasta uutta, sillä itse tehdyt työt tuottavat iloa ja onnistumisen tunnetta. Tätä ei välttämättä aina synny malliaskartelusta. (Rosenberg 1993, 53.)

Materiaalia hankittaessa päiväkotiin, kannattaa henkilökunnan ottaa ympäristö huomioon. Sellaisia materiaaleja ja tavaroita on syytä välttää, jotka jätteenä ovat ongelmallisia. Myös uusiutumattomien tavaroiden hankkimista tulisi pyrkiä välttämään. (Rosenberg 1993, 52.)

3.7 Vihreä lippu–ympäristöohjelma

Vihreä lippu–ympäristöohjelma on osa kansainvälistä Eco-Schools-ohjelmaa. Siinä on mukana noin 9000 koulua ja päiväkotia, ja se toimii yhteensä 25 maassa. Eco-Schools-ohjelma käynnistyi Keski-Euroopassa noin 1990-luvun alkupuolella. Sen taustaorganisaationa on Foundation for Environmental Education (FEE). Suomessa Vihreä lippu alkoi kokeiluprojektina vuonna 1998. Se sai silloin suuren suosion ja on vakiinnuttanut paikkansa ympäristökasvatuksessa pitkin Suomea. Suomessa 82 päiväkotia tai koulua on saanut Vihreän lipun käyttöoikeuden. Käyttöoikeus saadaan, kun päiväkoti tai koulu on onnistunut Vihreän lipun tavoitteissa. (Joensuu 2004, 146.)

Vihreä lippu–ympäristöohjelma tarjoaa tukea kestävämpään elämäntapaan päiväkodeille. Sen päämääränä on kehittää ekoarkea päiväkodeissa. Vihreä lippu -päiväkodeissa tärkeimpiä toimintoja ovat ympäristövastuullisuus ja vaikuttaminen. Vihreä lippu tarjoaa päiväkodeille valmiin toimintasuunnitelman, jonka avulla voi päästä alulle suunnittelemaan ympäristöohjelmaa päiväkodin arkeen. Ympäristöohjelma Vihreä lippu tarjoaa muun muassa koulutuksia, tiedotteita ja siihen kuuluu myös kansio, josta saa ideoita ja kokemuksia ympäristökasvatuksen toteuttamiseen. (Joensuu 2004, 146–147.)

Päiväkodin päästessä Vihreän lipun tavoitteisiin, saa se tunnustukseksi onnistumisestaan vihreän lipun lippusalkoon. Lipun saaminen edellyttää, että henkilökunta ja lapset sitoutuvat ympäristönsä kehittämiseen. Toiminnassa käydään läpi erilaisia ympäristön suojelemiseen liittyviä teemoja, kuten energian kulutus, jätteiden vähentäminen, veden käyttö sekä ilmastonmuutos. Koko projektin tulisi näkyä sekä arjessa että opetuksessa. Lipun voi saada, jos päiväkoti on projektissa mukana yhden vuoden. Lippu anotaan raportoimalla ja Vihreä lippu-toimikunta päättää sen myöntämisen. (Joensuu 2004, 146–148.)

3.8 Metsämörri–luontopedagogiikka

Metsämörri–pedagogiikka on lähtöisin Ruotsista ja sen on kehittänyt Gösta Frohm. Hänen ideoima Metsämörri–satuhahmo sai ulkoasunsa vuonna 1956 ja 1957 alkoi Metsämörri– ja Metsämörrikoulutoiminta. Metsämörrikoulun

päätaavoite oli jo alkuvaiheessa luonnosta huolehtiminen ja luonnon tutkiminen sekä leikki. Suomeen Metsämörritoiminta saapui ruotsinkielisenä Kauniaisii vuonna 1979. Vuonna 1992 Suomen Latu ry solmi yhteistyösopimuksen Metsämörritoiminnan kehittämistä suomenkielisenä. Nykypäivänä Metsämörrikouluja järjestetään päiväkodeissa, kouluissa sekä vapaa-ajan toiminnan ryhminä. Metsämörriohjaajia ovat Suomen Latu ry:n kouluttamat henkilöt. (Nikkinen 2000, 11–14.)

Metsämörri on satuhahmo, joka on ystävä kaikkien eläinten ja lasten kanssa. Hän pystyy keskustelemaan myös eläinten kielellä ja näin kertomaan lapsille metsän tapahtumista ja luonnon suojelemisesta. Lapset sisäistävät hyvin satuhahmon ja sadun kautta tulevat ohjeet. Metsämörrii voi esittää aikuinen tai käsinukke. Ohjaajan täytyy ammatillisuuttaan hyödyntäen tehdä toiminnat lapsiryhmälleen sopivaksi. Tärkeää on muistaa, että Metsämörrihahmoa ei koskaan saa tehdä lapsille pelottavaksi. (Nikkinen 2000, 16.)

Metsämörrihahmon avulla lapset muodostavan luontoon ja metsään tunnesiteen. Luonto on lapsille seikkailu, missä he saavat käyttää rajattomasti mielikuvitusta ja kokevat osallisuutta. Mielikuvituksen kehittyessä lapsi kokee yhä enemmän erilaisia aistikokemuksia. Metsämörri näyttää metsästä salaperäisen ja jännittävän puolen sekä auttaa näin lapsia oppimaan luonnon suojeelua ja kunnioittamista. (Nikkinen 2000, 17.)

Metsämörrikoulussa lapset ovat 5–6-vuotiaita ja yhdessä metsämörriryhmässä on noin 12–15 lasta. Metsämörrikoulun ohjaajina toimii aina kaksi Suomen Latu ry:n kouluttamaa henkilöä. Metsämörrikoulu kokoontuu ja retkeilee viikoittain, ja yksi retki kestää noin kaksi tuntia. Siellä leikitään luonnossa ja tutustutaan luonnon elämään sekä sen ilmiöihin. Mörriretki perustuu siihen, että lapsi voi kokea luontoa koko keholla ja kaikkia aisteja käyttäen. Lapset voivat myös tavata Metsämörrin tai saada häneltä viestejä. (Nikkinen 2000, 27.)

Metsämörri-laaturunnuksella pyritään työyhteisöä osallistavaan ympäristökasvatukseen, metsämörritoiminnan jatkuvaan kehittämiseen sekä laadun parantamiseen. Jos metsämörritoiminta on laadukasta päiväkodissa,

voidaan siitä myöntää tunnustukseksi lippu, jossa ilmoitetaan kyseisen päiväkodin toteuttavan metsämörritoimintaa. Lipussa on Metsämörrin kuva ja siinä lukee ”Meillä on Metsämörri!” Metsämörri–laatutunnuksen tavoitteena on ihmisen koko elämänkaaren kattava tunneside luontoon. Se lisää metsämörritoiminnan tunnettavuutta yhteiskunnassamme sekä yhtenäistää toiminnan käytäntöjä. (Suomen Latu 2010.)

4 LAPSELLE OMINAISIA TAPOJA OPPIA

4.1 3–5-vuotiaiden lasten kehityksestä

Kolmevuotiaana lapsi oppii paljon uusia taitoja, joiden avulla hän kykenee asettumaan toisen ihmisen asemaan. Hän alkaa ymmärtää, että muillakin kuin hänellä on tavoitteita ja aikomuksia. Kielen avulla hän voi välittää omia kokemuksiaan ja vaikuttaa vanhempiensa käyttäytymiseen. (Salo 2003, 70.)

Kolmesta ikävuodesta eteenpäin lapsi kykenee kertomaan tarinoita. Tarinoissa lapsi järjestää ja jäsentää tapahtumia sekä yhdistelee tapahtumia ja ihmisiä. Lapsi voi myös muodostaa tarinoita ja satuja omasta elämästään. Tässä vaiheessa kolmen–neljän ikävuoden aikana lapselle kehittyy omaelämäkerrallinen muisti, jonka avulla hän muodostaa muistikuvia tapahtumista omassa elämässään. Tässä iässä lapselle muodostuu myös muisti, joka heijastaa uudenlaista itsensä ymmärtämistä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 113–116.)

Neljävuotiaana lapsi oivaltaa kuvitelmien ja uskomuksien olemassaolon sekä niiden vaikutuksen ihmisen ulkoiseen käyttäytymiseen. Lapsi kykenee kuvittelemaan asioita, joita ei ole olemassa, ja erottaa kuvitellun sekä toden toisistaan. Hän oppii myös peittämään todellisia aikomuksiaan tai tunteitaan saavuttaakseen toivomansa lopputuloksen. Tämä ikä onkin yleensä luovan mielikuvituksen kehittymisen aikaa. (Salo 2003, 70–71.)

Alle kouluikäisten lasten ongelmanratkaisutaidot ja tietoisuus omista suoriutumismahdollisuuksista ovat vielä vähäiset (Lyytinen & Lyytinen 2003, 109). 3–6-vuotiaana lapsi elää sosiaalistumisen ja lisääntyneen kilpailuvietin aikaa. Lapsi alkaa pohtia tärkeitä kysymyksiä, kuten onko hän tarpeeksi rakastettu tai esimerkiksi hyvä urheilussa. Aikuisen on kehuttava ja kannustettava lasta sekä kiinnitettävä huomiota häntä kohtaan. Lapsi tulee tietoiseksi omasta pienuudestaan ja taitamattomuudestaan. Tämä prosessi näkyy lelujen ja leikkien valinnoissa. (Airas & Brummer 2003, 171.)

3–6-vuotiaat alkavat leikkiä yhteisleikkejä muiden lasten kanssa. Rikas mielikuvitus auttavat keksimään lisää leikkejä, kuten kotileikki erilaisin roolijaoin. Arkielämä tulee leikeissä hyvin näkyviin, esimerkiksi kaupassa käynti on Airaksen ja Brummerin (2003, 172) mukaan päiväkodeissa hyvin suosittu leikki. Tässä iässä lapset leikkivät myös erillisyyteen, sukupuoli-identiteettiin sekä itsenäisyyteen liittyviä leikkejä. He selvittävät leikkien avulla myös itsen ja ulkomaailman välisiä suhteita esimerkiksi telttä-, leikkimökki- tai majaleikeissään. Leikkiessään lapset käsittelevät ja oppivat elämän suurempia kysymyksiä.

4.2 Lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa

Stakesin (2005, 12) mukaan suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu kansallisiin säädöksiin ja keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin. Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen keskeisin arvo on lapsen ihmisarvo. Tähän liittyy muun muassa seuraavia periaatteita: lapsen etu, syrjintäkielto ja lasten tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä lapsen oikeus elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen. (Finlex 60/1991.)

Suomen perusoikeussäännöksistä voidaan johtaa varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet, jotka liittyvät lapsen oikeuksiin. Niihin kuuluvat lapsen oikeus: turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kehittymiseen, kasvuun ja

oppimiseen, tulla ymmärretyksi ja kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, omaan äidinkieleen, kulttuuriin, uskontoon tai katsomukseen sekä saada tarvitsemaansa erityistä tukea. (Stakes 2005, 12.)

Lapsilähtöinen varhaiskasvatus on lapsen kasvuprosessi ja sen ehtona on lapsen oma kokeilu ja tutkiminen. Lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen lähtökohdaksi on ottaa lapsi paremmin huomioon eikä hänen kehitystä tai kasvuaan tule vain tarkastella muuttumisena kohti aikuisuutta. Lapset luovat oma kulttuurin, joka muovaa heidän kehitystään. Harrisin mukaan lapsilähtöisyyteen liittyy vahvasti ajatus tasa-arvoisuudesta lasten ja aikuisten maailmojen välillä. Lapsilähtöisyydessä korostetaan luottamusta lapsen potentiaaliin ja kykyihin. Myös lasten johtaminen tasa-arvoiseen osallisuuteen päätöksenteoissa on todella tärkeää. (Kinos 2001, 30–38.)

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää panostaa lapsuuden vaalimiseen ja ohjata lasta ihmisenä kasvamisessa. Ensisijaisena tavoitteena voidaan pitää lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämistä. Tämä edellyttää sitä, että lapsen perustarpeista huolehditaan sekä vaalitaan lapsen toimintakykyä ja terveyttä. On tärkeää, että lapsi kokee olevansa arvostettu, tulee kuulluksi ja nähdyksi ja, että hänet hyväksytään omana itsenään. (Stakes 2005, 13–15.)

Kasvatusalan ammattilaisilla ja vanhemmilla on suuri vastuu lapsen innostuksen säilyttämisestä leikkiin ja oppimiseen sekä omiin uuden oppimisen taitoihin. On hyvin tärkeää, että jokainen aikuinen ottaa tietoisesti kantaa siihen, mitkä ovat lähtökohdat ja periaatteet hänen toimintaansa. Tärkeää on myös pohtia mitä keinoja on käytettävä tavoitteiden käytännön toteuttamiseen. Aikuisen tehtävänä on sekä antaa lapsille puheenvuoro kasvatustuokioissa että olla aidosti kiinnostunut lasten tavasta hahmottaa asioita. Ammatillisuudessa sekä vanhemmuudessa on hyvin tärkeää aktiivisesti syventyä siihen, miten lapset ajattelevat, mitkä asiat ovat heille tärkeitä ja miten he näkevät erilaisia kokonaisuuksia. Aikuisen on aidosti osoitettava se, että hän arvostaa lasten mielipiteitä. Lasten välittämä kokemus on toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kannalta hyvin keskeistä. (Karlsson 2005, 33.)

4.3 Huomioitavaa ympäristökasvatuksen suunnittelussa

Lapsi on luonnostaan utelias. Hän haluaa toistaa ja kerrata asioita sekä oppia uutta. Lapselle eri asioiden oppiminen on aina kokonaisvaltaista. Kohdatessaan uusia asioita lapsi käyttää apunaan kaikkia aistejaan. Näin hän oppii uusia ja erilaisia taitoja. Lapsi on aina vuorovaikutuksessa ympäristönsä ja siinä mukana olevien ihmisten kanssa. Hän liittyy tämän vuorovaikutuksen avulla tilanteita, tapahtumia ja asioita omiin kokemuksiinsa. Lapsi kokee onnistumisen ja oppimisen iloa, kun hän toimii itselleen mielekkäällä ja merkityksellisellä tavalla. Positiiviset ja turvalliset suhteet ympärillä oleviin ihmisiin ovat hyvän oppimisen perusta. (Stakes 2005, 18.)

Tutkiminen, liikkuminen, leikkiminen sekä eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ovat lapselle ominaisia tapoja ajatella ja toimia. Kun lapsi toimii itselleen mielekkäällä tavalla, hän myös samalla ilmentää tunteitaan ja ajatteluaan. Lapselle ominaiset tavat toimia pitää ottaa huomioon toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Ne ohjaavat myös päiväkodin työntekijöiden tapaa toimia lasten kanssa. (Stakes 2005, 20.)

Kokeilemalla, tutkimalla ja havainnoimalla lapsi syventyy elollisen luonnon ilmiöihin. Lapsi voi oppia eri luonnon ilmiöistä, eläimistä, kasveista ja eri vuodenaajoista. Lapselle on ominaista oppia kokeilemisen kautta ja onkin hyvä perehtyä syy-seuraus-tyyppisiin vaikutussuhteisiin. Näin luonnon ilmiöt ja niihin vaikuttavat tekijät avautuvat vähitellen lapsille. Lapsella on luontainen kiinnostus kasvien ja eliöiden maailmaan sekä luontoon itsessään. Leikeissään lapsi samaistuu luonnonilmiöihin ja esimerkiksi eläimiin luontevasti. On hyvin tärkeää rohkaista lasta itse pohtimaan asioita sen sijaan, että aikuinen tarjoaa hänelle ennakkoluuloja totuuksina. (Suosalo ym. 2008, 23, 28.)

Kerrotaessa lapsille luonnonsuojelusta, tulee ottaa huomioon, että kasvatus ei ole lapsia tai heidän vanhempiaan millään lailla syyllistävää. Asiat, johon lapset eivät omalla toiminnallaan pysty vaikuttamaan, tulisi jättää pois

ympäristökasvatuksesta. Pelko ja ahdistus eivät edistä lapsen oppimista, vaan se voi viedä toimintakyvyn. Lapsille pitää puhua mahdollisuuksista uhkien sijaan. On tärkeää, että lapsi saadaan uskomaan omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa sekä oppimaan kantamaan vastuuta omista ratkaisuistaan. (Kurtio & Kurki 1999, 71.)

Niin kuin kaikessa muussakin kasvatuksessa myös ympäristökasvatuksessa tulisi kaikissa toimintatavoissa kunnioittaa lasta. Toiminnassa tulisi aina ottaa huomioon lasten kehitystaso niin, että tiedon hallinta ja tieto ovat tasapainossa. Toimintojen täytyy olla sellaisia, että lapset kykenevät ottamaan vastaan ohjeet ja tiedon, jotka he saavat. Lasten kiinnostusta ja havaintoja täytyy arvostaa sekä niihin tulee paneutua. Tämä ilmenee esimerkiksi niin, että lapsen kysymyksiin vastataan aina. (Nykänen & Kinnunen 1993, 49–50.)

4.4 Leikki

Leikki on yleismaailmallinen ilmiö, sillä lapset leikkivät kaikkialla maailmassa. Leikin vapaaehtoisuus, viehätys ja hauskuus ovat seurausta tiedostamattomasta ja spontaanista sitoutumisesta. Leikin vapaaehtoisuus tarkoittaa sitä, että lapsi tekee sitä oman itsensä takia. Leikki itsessään on merkityksellistä, ei pelkästään oppimisen takia. Leikin kokemukseen liittyy riemun ja ilon tunne, sillä se on lapsen sisäisen elämän vapaa ilmaus. (Kalliala 2003, 185–187.) Mielikuvituksella on hyvin vahva asema lasten leikeissä. Sen avulla lapset voivat yrittää muokata ympärillä olevaa maailmaa ymmärrettäväksi ja leikkiä turvallisesti erilaisia heitä askarruttavia asioita. Mielikuvitus auttaa myös mahdollistamaan abstraktia ajattelua. (Nordström 2004, 119.)

Leikin avulla kehittyvät monet lapsen psyykkiset toiminnot, kuten ajattelu, muisti ja tunteet. Lapset saavat yhdessä harjoitella toistensa kanssa erilaisia taitoja ja ratkaista ongelmia. Leikin avulla myös kieli kehittyy, kun lapset oppivat ilmaisemaan sanallisesti haluamansa ja havaintonsa, yhteisen pohdinnan sekä ääneen ihmettelyn. (Airas & Brummer 2003, 168–170.) Oppimisen edellytyksenä on lasten keskinäinen sekä lasten ja aikuisten välinen

vuorovaikutus. Lasten spontaani tapa toimia eroaa selkeästi aikuisen ohjaamista tilanteista. Lapsen jatkuvaan oppimiseen kuuluu vahvasti ilo ja leikki, itsenäinen tekeminen sekä vastavuoroisuus. (Karlsson 2005, 28.)

Ihmisen elämäntapojen ja arvojen muotoutumisen kannalta erittäin merkitykselliseksi elämänvaiheeksi nousee varhaislapsuus. Silloin muodostuvat lähtökohdat myöhemmälle aikuisuuden ympäristöasenteelle sekä ympäristösuhteelle. (Nykänen & Kinnunen 1993, 51.) Leikki on tärkeä väline näiden muodostumiseen, koska leikkiessään lapsi oppii tärkeitä elämisen taitoja. Varhaiskasvatuksessa leikkiminen on tärkeä osa ympäristökasvatusta. Satujen, laulujen ja leikkien avulla voidaan tukea lapsen oppimista ympäristöstään ja luonnosta. (Nikkinen 2000, 38–39.)

Kallialan mukaan elämäntapojen muutos sekä yhteiskunnan muutokset ovat vähentäneet todella paljon lasten pihaleikkejä. Ympäristökasvatuksessa on tärkeää ottaa pihaleikit mukaan lasten elämään. Pihalla voi harrastaa kaikenlaisia leikkejä kilpailuista tarkkailuleikkeihin. (Nordström 2004, 118.) Esimerkiksi rakenteluleikit auttavat lasta oppimaan luonnon materiaaleista. Valitettavasti nykyään muoviset palikat ja muut lelut korvaavat luonnon materiaalit, kuten kivet, kepit ja kävyt. Lapset voivat luonnossa puuhaillessaan löytää aineksia leikkiinsä joka puolelta. Leikkiessään luonnossa lapsi löytää esineitä, rakentelee, järjesteeleee ja tutkii niitä. (Nykänen & Kinnunen 1993, 54.) Luonnossa lapsen mielikuvitus on rajaton.

On hyvä, jos lapset siirtävät ympäristökasvatuksesta oppimiaan aiheita leikkeihinsä ja näin syventävät oppimaansa. Lapset käyttävät leikkiinsä aineksina kaikkea kokemaansa, kuulemaansa ja näkemäänsä. He jäljittelevät ja luovat uutta leikkiessään. Lapset poimivat itselleen merkityksellisiä asioita sekä todellisuudesta että fantasiamaailmasta ja kääntävät ne leikin kielelle. Kaikki mikä näkyy lapsen leikissä, on hänelle merkityksellistä. Lapset eivät leiki oppiakseen, mutta oppivat leikkiessään. (Stakes 2005, 20–21.)

4.5 Retkeily

Yksi monipuolisimmista ympäristökasvatuksen toimintatavoista on retkeily. Retkeilyyn ei aina tarvitse olla perin pohjin suunniteltua ja koko päivän vievää toimintaa. Lapselle mielekästä voi olla myös lyhyt kävelyretki lähiympäristöön. Retket antavat mahdollisuuden lapselle havaintojen tekoon, elämyksiin ja tilaisuuteen kokea, että hän selviytyy. Retkillä lapsi voi helposti nauttia luonnosta esimerkiksi syömällä eväitä mukavalla kauniilla paikalla metsässä. Vakituinen retkipaikka, jossa muutoksia ja elämää voi seurata, on myös hyvä tapa toteuttaa luontoon tutustumista syvemmin. Tutusta paikasta huolehtiminen saattaa olla mielenkiintoista ja mielekästä verrattuna esimerkiksi mihin tahansa puistoon tai metsään. (Nykänen & Kinnunen 1993, 56.)

Metsä on hyvin oleellinen paikka ympäristökasvatuksen toteuttamisessa. Metsän erilaiset ulottuvuudet herättävät lapsen mielenkiinnon. Siellä lapset voivat seikkailla, liikkua leikkien, ja tätä kautta kenties omaksua halun suojella sekä vaalia luontoa. Metsässä voi opettaa lapsille luonnon kunnioittamista. Lapsille tulisi kertoa, miten kohdella varoen elollista luontoa, esimerkiksi kertomalla miksi roskaaminen ei kannata luonnon ja eläinten kannalta. Retkeillessä ja yleensäkin metsässä liikkeessä lapselle alkaa kehittyä mielikuvia miellyttävästä ja vähemmän miellyttävästä ympäristöstä. Pieni lapsi voi huomata, että roskaisella paikalla leikkiminen ei ole yhtä mukavaa kuin puhtaassa ympäristössä leikkiminen. Tärkeää on, että metsässä touhuaminen otettaisiin huomioon ympäristökasvatuksessa kaikkina vuodenaikoina. Miellyttävät luontokokemukset jäävät pysyvästi lapsen mieleen läpi elämän. (Nikkinen 2001, 78–80.)

4.6 Ilmaisuu, sadut ja tarinat

Erilaiset ilmaisulliset menetelmien avulla tuodaan esille sanallisesti vaikeasti ilmaistavia sekä tunnepitoisia merkityksiä. Ilmaisullisia menetelmiä voi itse keksiä lisää tilanteesta riippuen. Mielikuvituksella on siinä tärkeä rooli. Aikuisten merkitys ilmaisullisissa menetelmissä on erittäin merkityksellinen, sillä he

ymmärtävät kytkeä ne ympäristön kannalta tärkeisiin seikkoihin. (Rosenberg 1993, 30.)

Maalaus, piirtäminen, askartelu sekä monet muut taiteen muodot auttavat hahmottamaan ympäristöstä syntyvää mielikuvaa. Myös musiikki ja erilaiset luontoaiheiset lastenlaulut ovat hauska ja lapsille ominainen tapa oppia ympäristöstä. Lasten on hyvä oppia ymmärtämään miten jäte syntyy ja kuinka niiden syntyyn voi vaikuttaa. Monelle jättemateriaalille löytyy uusiokäyttöä päivähoitossa ja jätteiden uusiokäytöstä olisi hyvä tulla päivittäinen osa päiväkodin arkea. Askartelu on hyvä esimerkki jätteen uusiokäytöstä. Jätteistä voidaan askarrella tavaroita hyötykäyttöön sen sijaan, että aina askarreltaisiin vain askartelun vuoksi. Esimerkiksi vanhasta hillopurkista voi tehdä kynttilälälyhdyn. Hyötyrakentaminen on paras esimerkki lapselle uusiokäytöstä. Askartelu kehittää kaikin tavoin lapsen luovuutta ja suunnittelutaitoa. (Kurtio & Kurki 1999, 72.)

Mielikuvitus on todella tärkeä osa ympäristökasvatusta. Sadut ja tarinat kertovat ympäröivästä maailmasta ja ne opettavat erilaisia suhtautumistapoja siihen. Sadut antavat lapsille mahdollisuuden eläytyä ympäristökasvatuksen teemoihin. Ympäristökasvatuksessa tulisi käyttää satuja ja tarinoita luontokirjallisuudesta sekä kansansaduista. Myös lähiympäristöstä voi kehitellä lasten kanssa yhdessä satuja. (Nikkinen 2001, 50–52.)

Hyvissä tarinoissa on mukana kertojan oma kokemus, joten tunteet ja mielikuvat välittyvät hyvin lapselle. Aikuisten on hyvä kerätä mieleen hyviä satuja ja tarinoita ja käyttää niitä tilanteiden mukaan. Kaikkea ei kuitenkaan tarvitse itse tietää, sillä yhdessä selvittäminen on lapsen kannalta hyvä tapa oppia. Myös lapsen omille kokemuksille ja tarinoille tulee jättää tilaa. Näin opittu saa hahmon ja oikeat sanat löytyvät. Lorut ja riimit on hyvä muistamisen apuväline ja niitä voi käyttää jo pienten lasten kanssa. Myös yksi ilmaisun ja hyvän vuorovaikutuksen tärkeimmistä muodoista on keskustelu. Ympäristöön liittyvät asiat eivät ole aina yksinkertaisia ja helppoja ymmärtää, joten on tärkeää keskustella niistä vuorovaikutuksessa lasten kanssa. (Nykänen & Kinnunen 1993, 58.)

4.7 Tutkiminen

Lapselle on syntymästä saakka ominaista tutkia ja ihmetellä ympärillään tapahtuvia asioita. Lapsi saa tyydytettyä uteliaisuuttaan tutkimalla ja samalla kokee osallisuutta ympärillä olevaan maailmaan sekä yhteisöön. Lapsi voi itse sekä yhdessä muiden kanssa kokeilla tutkia uusia asioita. Oivalluksen, erehdyksen ja yrityksen kokemus vahvistaa sekä ylläpitää lapsessa oppimisen iloa. (Stakes 2005, 25.)

Pienten, omatoimisten ja yhteisten kokeiden sekä tutkimusten kautta saadaan esiin kysymyksiä ja päästään löytämään niihin vastauksia. Jo pienestä pitäen lapset oppivat tutkimalla uutta eri asioiden toiminnasta ja ominaisuuksista. Tutkimisen avulla lapsi omaksuu helposti syy- ja seuraussuhteita ja oppii vertailemaan eri ilmiöitä keskenään. (Nykänen & Kinnunen 1993, 57.)

Tutkimuskohteet kannattaa valita läheltä lapsen arkipäivää. Esimerkiksi elollisen ja elottoman luonnon tarkastelu päiväkodin pihalla on lapsille hyvä tutkimuskohde. Usean menetelmän käyttö saman asian tutkimiseen antaa lapselle monipuolisemman kuvan aiheesta. Esimerkiksi muovinpalan ja banaanikuoren maatumiskoe sekä muovin ja siemenen istuttaminen – kumpi kasvaa ja kumpi ei. Tutkimisen apuvälineinä voi käyttää laajasti eri menetelmiä, kuten piirtämistä, valokuvaamista, äänittämistä ja esineiden keräämistä. (Nykänen & Kinnunen 1993, 57.)

5 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KUVAUS

5.1 Opinnäytetyön suunnittelu ja kansion rakentaminen

Opinnäytetyöprosessimme alkoi syksyllä 2008, kun olimme molemmat työharjoittelussa Olarin päiväkodissa. Olarin päiväkodin arkeen kuuluvat vahvasti luonnossa liikkuminen ja touhuaminen, mutta havaintojemme mukaan ympäristökasvatus voisi olla heidän toiminnassaan vieläkin enemmän esillä. Olarin päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa ei ole erikseen mainittu ympäristökasvatusta, mutta varhaiskasvatussuunnitelmassa on kuitenkin kerrottu Espoon kaupungin arvoista Olarin päiväkodissa. Tätä kautta mainitaan kestävä kehitys osana päiväkodin toimintaa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan muun muassa, että Olarin päiväkodissa opetetaan lapsia itsenäiseen ajatteluun ja oikeiden valintojen tekemiseen ympäristöön liittyen. Aikuinen toimii tässä lapselle hyvänä esimerkkinä. Lasten kanssa pohditaan miten luonnonvaroja voidaan säästää, ja toiminnassa käytetään paljon kierrätysmateriaaleja. Päiväkodissa käydään metsäretkillä, ja opetetaan lapsia korjaamaan omat jälkensä luonnosta. Ruokailutilanteissa lapsia opetetaan ottamaan sopiva määrä ruokaa, jotta turhaa jätettä ei syntyisi niin paljon. (Olarin päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2010.)

Päätimme tehdä opinnäytetyön liittyen ympäristökasvatuksen kehittämiseen päiväkodissa, sillä ekologisuus ja luonnon kunnioittaminen kuuluvat vahvasti arvomaailmoihimme, ja halusimme tukea Olarin päiväkotia ympäristökasvatustyössä. Mielestämme ympäristökasvatus on todella tärkeänä osa varhaiskasvatusta. Ehdotimme ympäristökasvatusaihetta Olarin päiväkotiin ja henkilökunta kiinnostui todella paljon aiheesta.

Aloitimme opinnäytetyömme tarkemman suunnittelun heti, kun henkilökunta oli hyväksynyt aiheemme. Ehdotustemme ja päiväkodista saamamme palautteen myötä työmme aihe alkoi vähitellen selkiytyä ja jäsentyä. Päätimme tehdä produktiivisen opinnäytetyön, jossa produktina olisi ympäristökasvatukseen liittyvä ideakansio. Ensin työmme lähtökohtana oli pelkästään ympäristökasvatuksen teemoista nouseva kierrätys, mutta henkilökunnan toiveiden mukaan muokkasimme työtämme niin, että siinä näkyy kierrätyksen lisäksi myös muita teemoja ympäristökasvatuksesta. Otimme kansioon teemoja ekologisuuteen liittyen, joiden taustalla on vahvasti mukana ympäristötietoisuus. Opinnäytetyön aihetta suunnitellessamme pidimme

tärkeänä, että voisimme työmme avulla parantaa ja monipuolistaa päiväkodissa toteutettavaa ympäristökasvatusta ja auttaa lapsia ymmärtämään ympäristöön ja ekologisuuteen liittyviä syy-seuraussuhteita sekä omaksumaan luontoa ja ympäristöä kunnioittavia arvoja ja asenteita.

Opettajilta saamamme palautteen mukaan aiheemme oli liian laaja, mutta esimerkiksi pelkkä askarteluun tai kierrätykseen perustuva kansio ei olisi palvellut omia tavoitteitamme, eikä myöskään päiväkodin toiveita. Valitsimme lopulta laajemman näkökulman ottaen huomioon ajatukset ja arvot esimerkiksi kierrätyksen takana. Luonnon ja ekologisten elämäntapojen tärkeys korostuu kansiossamme. Uskomme, että esimerkiksi kierrätys ymmärretään paremmin, jos lapsi sisäistää arvot sen taustalla. Jos lapsi kunnioittaa luontoa ja pitää sitä tärkeänä, hän myös luultavasti tulevaisuudessa haluaa kiinnittää huomiota luonnon suojelemiseen ja kierrätykseen.

Otimme huomioon suunnittelussa päiväkodin materiaaliressurit ja heidän ajankäyttönsä mahdollisuudet. Rajasimme kansiomme sisällöstä pois monimutkaiset askarteluohjeet sellaisista kierrätysmateriaaleista, joita on hankala saada päiväkotiin. Ideoita olisi ollut autonrenkaista leiritoimintaan, mutta päätimme ottaa kansioon aiheita ja ohjeita, joita on helppo toteuttaa päiväkodin arjessa.

Opinnäytetyön tekeminen lähti kunnolla käyntiin syksyllä 2009, jolloin aloitimme ympäristökasvatuksen teoriaan paneutumisen sekä teoriaosuuden kirjoittamisen löytämämme kirjallisuuden avulla. Tätä ennen olimme keränneet kirjallisuutta ja listanneet ideoita kansion sisällöstä. Teorian kirjoittamis- ja suunnitteluprosessin aikana paneuduimme paljon lapselle ominaisiin tapoihin oppia sekä luonnon merkitykseen lapsen kehityksen kannalta. Teoriatiedon avulla nousi esille koko ajan uusia asioita, joita halusimme liittää kansioomme.

Kirjasimme kaikki ideamme kansion sisällöstä ylös koko teorian kirjoittamisprosessin ajan. Teoriaosuuden kirjoittamisen loppuvaiheilla aloitimme kansion työstämisen. Kävimme läpi kaikki ideamme, jotka olimme kirjanneet ylös. Peilasimme jokaista ohjetta ja toimintaa ympäristökasvatuksen tavoitteisiin

sekä lapselle ominaisiin tapoihin oppia. Pohdimme tuokioita ja toimintaa myös varhaiskasvatuksen yleisten tavoitteiden, lasten kehitystason sekä lapsilähtöisyyden kannalta. Kansion sisällön suunnittelussa kuuntelimme myös päiväkodin henkilökuntaa ja saimme palautetta sekä ehdotuksia kansion toiminnoista. Monet listaamistamme ideoista karsiutuivat pois kansiostamme, sillä ne eivät täyttäneet kaikkia kansion tavoitteita.

Kokosimme kaikki toimivimmat ideamme yhteen ja aloimme rakentaa kansiota. Ensin suunnittelimme jakavamme kansion kahteen osaan: kierrätykseen ja luonnossa puuhasteluun. Kierrätysosio olisi pitänyt sisällään askarteluja, satuja ja leikkejä, ja toisessa osiossa olisimme keskittyneet enemmän luonnossa liikkumiseen, puuhailuun ja leikkimiseen. Huomasimme kuitenkin, että näitä aiheita ei selkeästi pysty erottamaan toisistaan. Kansion muodostui myös niin laajaksi, että jako pelkästään kahteen eri osioon olisi tehnyt siitä sekavan. Osioista olisi mielestämme tullut liian laajat ja pitkät. Päätimme lopulta jaotella kansion aihepiireittäin, toiminnan laadun mukaan. Lopullisessa kansion osiossa on viisi osaa: tiivistelmä ympäristökasvatuksesta, askartelut, leikit, yleinen toiminta päiväkodin arkeen sekä sadut. Kansiosta teimme värikkään ja iloisen näköisen, jotta sitä olisi helppo ja miellyttävä lukea. Ajattelimme tämän korostavan lapsilähtöisyyttä. Löysimme kansiolle kuvittajan ystäväpiiristämme.

5.2 Kansion kuvaus

Kansion sisältö sekä ulkomuoto tukevat vahvasti lapsilähtöisyyttä. Korostamme kaikissa teemoissa lapsen osallisuutta ja ajattelun tärkeyttä. Kirjoitimme kunkin kansion osan eri väreillä ja kuvittaja Pauliina Harjula piirsi teemoihin liittyviä kuvia. Kuvat ovat värikkäitä ja sopivat erinomaisesti kansion tarkoitukseen. Kansio on jaoteltu viiteen osaan. Ensimmäisessä osiossa kerrotaan tiivistetysti ympäristökasvatuksen lähtökohdista ja tavoitteista. Teksti on tiivistelmä opinnäytetyömme teoriaosuuden pääkohdista. Lyhyen ja selkeän teorian avulla lukija voi nopeasti saada käsityksen ympäristökasvatuksen tärkeydestä. Lyhennelmä toimii myös ikään kuin johdantona kansion eri tuokioihin ja toimintoihin.

Kansion toinen osa koostuu erityyppisistä askarteluista, joissa on otettu huomioon ekologisuus, uusiokäyttö sekä luonnon hyödyntäminen materiaalien keruussa. Askarteluosion alkuun olemme koonneet vinkkejä liittyen ekologiseen askarteluun, joita voi yleisesti hyödyntää päiväkodin toiminnassa, ei pelkästään kansion sisältämän toiminnan toteuttamisessa. Osion loppuun kokosimme askarteluja, jotka sopivat erityisesti lahjoiksi esimerkiksi lasten vanhemmille. Valitsimme kansioomme paljon askarteluohjeita ja -ideoita, sillä Kurttion ja Kurjen (1992, 72) mukaan askartelu kehittää monella eri tapaa lapsen luovuutta ja suunnittelutaitoa sekä opettaa konkreettisesti uusiokäyttöä ja kierrätystä.

Kolmanteen osioon olemme ideoineet ja keksineet leikkejä. Leikit ovat tarkoitettu kierrätyksen sisäistämiseen, ja myös auttamaan lasta nauttimaan sekä saamaan uusia virikkeitä luonnosta. Leikit-osion alkuun kokosimme vinkkejä leikkien suunnittelun avuksi. Vinkeissä korostamme muun muassa vapaan leikin merkitystä ja lapsen kokonaisvaltaista oppimista.

Neljännessä kansion osassa on yleistä toimintaa, jota voi sisällyttää päiväkodin arkeen. Tämän osion ideoilla pyritään erityisesti pitkäkestoisen ja toistuvan toiminnan järjestämiseen. Pitkäkestoisen toiminnan kautta, luonto voi olla läsnä arjessa jatkuvasti, ja lapsi pystyy kasvamaan sekä kehittymään lähellä luontoa. Kansion muita kohtia voi myös helposti käyttää hyödyksi tämän osion toimintojen suunnittelussa. Esimerkiksi temaviikkoihin voi helposti yhdistää satuja, leikkejä ja askarteluja.

Kansion viimeinen osio koostuu saduista. Sadut-osion alkuun olemme myös keränneet satuihin liittyviä vinkkejä, jotka voivat auttaa aikuista suunnittelemaan ja kertomaan satuja uudella tavalla. Vinkkien avulla korostamme sitä, että sadun ei tarvitse aina olla pitkä ja valmiiksi kirjoitettu, vaan yhtä hyvin se voi olla kertojan mieleen juolahtanut lyhyt kertomus. Satuja voi myös kertoa erilaisissa paikoissa ja tilanteissa. Keksimme yhdessä kaksi kierrätysaiheista satua, joiden avulla lapsi voi ymmärtää koko prosessin, joka liittyy yhden tuotteen elinkaareen. Näiden satujen avulla lapsi voi myös hahmottaa koko kierrätysprosessin perusteet. Satujen tarkoitus on myös antaa virikkeitä

henkilökunnalle uusien satujen keksimiseen. Keksimme kaksi satua liittyen kierrätykseen: "Birgitta-Banaanin jännittävä matka" sekä "Petteri-Piirustuspaperin seikkailut." Näiden kahden sadun tehtävänä on kertoa sadun muodossa, miten bio- ja paperijätteen kierrätys tapahtuu kokonaisuudessaan. Myös sadut on kuvittanut Pauliina Harjula.

Koko kansio on rakennettu niin, että henkilökunta voi koota ja liittää omia ideoitaan samaan kansioon. Näin kaikki ympäristökasvatukseen liittyvä käytännön materiaali löytyy selkeästi yhdestä paikasta. Kansion alkuun lisäsimme myös muistutuksen kansion täydennettävyydestä.

5.3 Kansion testaus ja arviointi

Opinnäytetyöprosessin loppupuolella palautimme kansion raakaversioon yhdessä teoriaosuuden kanssa Olarin päiväkotiin. Päiväkodissa kansio otettiin käyttöön ja arvioitavaksi. Henkilökunta toteutti lasten kanssa osan kansiomme toiminnoista sekä luki keksimiämme satuja. He arvioivat monipuolisesti kansion onnistumista, toimivuutta, ulkoasua, selkeyttä ja mahdollisuuksia ottaa opinnäytetyöstämme ideoita mukaan käytännön työhön. Päiväkodin henkilökunnan testausjakson tarkoitus oli antaa meille arviointia ja palautetta työmme laadusta sekä ammatillisuudesta. Kävimme arviointi- ja palautekeskusteluja opinnäytetyöprosessin aikana sähköpostitse, puhelimitse ja kävimme myös paikan päällä keskustelemassa opinnäytetyöstämme. Toimintojen testauksen jälkeen saimme arvioinnin sähköpostitse. Toisen meistä työharjoittelu Olarin päiväkodissa viimeisen opintokokonaisuuden aikana helpotti paljon arvioinnin ja palautteen saamista.

Palautteen ja arvioinnin saamisen jälkeen muokkasimme opinnäytetyötämme henkilökunnan toiveiden mukaisesti. Niiden kautta muutimme esimerkiksi hieman kansion jaottelua, ja lisäsimme siihen enemmän otsikoita. Tällä tavoin selkeytimme kansiota ja paransimme sen luettavuutta. Olarin päiväkodin henkilökunta pyysi meitä liittämään kansioon osion, johon he itse voivat alkaa

kerätä omia ideoitaan. Kansio koettiin todella hyvänä ideapakettina, joka voi elää ja täydentyä vuosien varrella. Päätimme lisätä jokaisen kansion osion loppuun muovitaskuja, joihin henkilökunta voi kerätä omia ideoitaan ja kokemuksiaan. Lisäsimme kansion alkuun myös kehotuksen omien ideoiden tallentamisesta kansioon. Näin päiväkotiin saataisiin jatkuvasti kehittyvä ideakansio, joka varmasti muovautuisi koko ajan yhä enemmän päiväkodin näköiseksi.

Saamamme palautteen pohjalta lisäsimme kansion alkuun tiivistelmän opinnäytetyömme teoriaosuuden pääkohdista. Tämä oli päiväkodin toivomus, sillä kaikki, jotka lukevat kansiota, eivät välttämättä lue teoriaosuuttamme. Näissä luvuissa tulee selkeästi esiin ympäristökasvatuksen merkitys sekä lapsen kokonaisvaltainen tapa oppia ja kokea maailmaa. Muutenkin tiivistelmä kansiossa saattaa rohkaista ja innostaa lukijaa perehtymään ympäristökasvatukseen syvemmin.

Päiväkodin henkilökunta testasi myös kansiomme toimintoja lasten kanssa. Askarteluvinkeistä he toteuttivat "Ekokassit" ja "Hedelmäkorut" sekä "Koristeelliset kierrätysastiat". Kaikki nämä ideat toimivat heidän mukaansa erittäin hyvin. Ekokassien tekeminen oli hauskaa, ja lapsi sai nähdä käytännössä, kuinka muovipussin sijaan kotona käytettiin ekologista kangaskassia. Hedelmäkorujen tekeminen näytti lapsille, että lähes mitä vain voidaan käyttää askartelun materiaalina, ja paperinkeräysastian koristelu auttoi lapsia hahmottamaan paremmin mihin astiaan mikäkin roska kuuluu. Kaikkien näiden askartelujen tekeminen oli myös todella mielekästä lapsille.

Leikeistä henkilökunta testasi "Seikkailurataa", "Kierrätä eri roskat" -leikkiä sekä ensimmäisessä kansiomme raakaversiossa ollutta "Puu-paperi-hippaa". Kaksi ensimmäistä leikkiä arvioitiin hyvin toimiviksi, mutta kolmas leikki ei heidän mielestään ollut yhtä onnistunut. Kyseinen leikki koettiin irrallisena muusta kansion toiminnasta sekä lapsen maailmasta. Poistimme leikin ja lisäsimme sen tilalle kaksi uutta yksinkertaista leikkiä, "Salaisuuspussin" ja "Kim-leikin luonnossa". Metsänäytelmä-kohtaan lisäsimme esimerkin yksinkertaisesta käsikirjoituksesta näytelmälle. Esimerkin avulla henkilökunta

pystyy saamaan ideoita ja virikkeitä uusien näytelmien ja toiminnan kehittämiseksi.

Saduista päiväkodin henkilökunta ja lapset olivat todella innoissaan. Saimme palautetta luovuudesta, innovatiivisuudesta sekä hyvästä huumorintajusta. Sadut auttoivat henkilökuntaa käsittelemään eri teemoja lasten kanssa. Esimerkiksi paperin tuhlauksesta puhuttaessa oli ”Petteri-Piirustuspaperin seikkailut” todella tärkeä apuväline. Sen avulla lapset ymmärsivät paperinkierrätyksen tärkeyden hausalla tavalla, ja asiasta oli tämän jälkeen helppo keskustella heidän kanssaan.

Saamamme palautteen mukaan kansio on muodostunut kaikin puolin Olarin päiväkodin toiveita vastaavaksi. Henkilökunta toivoi alun perin lisää ideoita ympäristökasvatukseen toteuttamiseen sekä yleisesti ekologisuuteen, ja palautteessa he kertoivat kansion palvelevan näitä tarkoituksia. Henkilökunta kokee kansiomme virikkeenä oman toimintansa kehittämiseen ja mahdollisesti uusien toimintamallien syntyminen. He erityisesti arvostavat työssämme sitä, että emme pyri antamaan valmista toimintamallia, vaan kansiomme avulla annamme lisää virikkeitä ja uutta näkökulmaa ympäristökasvatukseen toteuttamiseen. Palautteen mukaan käytännön vinkit ovat myös todella hyödyllisiä, sillä kansion avulla voi helposti alkaa toteuttaa uutta toimintaa. Kaikki ohjeet ovat myös toteuttamiskelpoisia ja yksinkertaisia, ja ne ovat koottu selkeästi yhdeksi paketiksi.

Olarin päiväkodin henkilökunta arvostaa työssämme sitä, että teorian avulla tulee hyvin esille kansiomme tarkoitus ja tavoitteet. Päiväkodin työntekijöiden mielestä teoria ja käytäntö ovat työssämme yhdistetty hyvin, ja molemmat osiot tukevat toisiaan. Teoriaosuuden lukeminen innostaa työntekijöitä käyttämään kansiota, ja kokeilemaan uutta toimintaa. Osa kansion ideoista oli henkilökunnalle ennestään vähemmän tai enemmän tuttuja. He kokivat sen kuitenkin olevan hyvä asia, sillä kansion avulla vanhat asiat muistuvat mieleen ja samalla voi saada uusia ideoita.

Kansiomme sai hyvää palautetta siitä, että sekä käytännön vinkeissä että teoriaosuudessa näkyy koko ajan lapsen näkemysten, kokemusten ja osallisuuden tärkeys. Emme pyrkineet luomaan toimintamalleja pelkästään aikuisen työn helpottamiseksi, vaan otimme työssämme huomioon lapsen kokonaisvaltaisen osallisuuden merkityksen. Olarin päiväkodissa myös arvostettiin sitä, että toiminta on yksinkertaista, ja keskityimme pieniin asioihin, joiden avulla voidaan saada aikaan suuriakin muutoksia. Esimerkkinä tästä on päiväkodin pihan muokkaaminen lapsilähtöisesti. Lasten mukaan ottaminen pihan suunnitteluun ja muokkaamiseen on melko pieni ja helppo asia henkilökunnan toteuttaa. Lapselle tämä voi olla kuitenkin todella suuri ja merkityksenkäs kokemus, joka antaa hänelle tunteen että voi vaikuttaa ympäristöönsä. Pihalla touhuaminen ja uuden oppiminen antaa lapselle myös miellyttäviä ja hauskoja kokemuksia. Henkilökunnan mukaan opinnäytetyömme muistuttaa heitä tehokkaasti siitä, että toiminnan lähtökohtana tulee olla lapsen oma maailma.

5.4 Johtopäätökset ja oma arviomme opinnäytetyöstä

Ensimmäinen tavoitteemme, kansion käyttöönotto Olarin päiväkodissa, on toteutunut. Henkilökunta on ottanut työmme todella innokkaasti vastaan ja olemme saaneet hyvää palautetta. Myös lapset ovat olleet innostuneita niistä toiminnoista, joita heidän kanssaan on ehditty tähän mennessä pitää. Pidämme merkittävänä asiana sitä, että päiväkodista toivottiin osiota, jonne henkilökunta voi lisätä omia ideoitaan. Tämä mielestämme osoittaa sen, että päiväkodilla on halua ja innostusta lähteä kehittämään toimintaansa antamiemme ideoiden pohjalta. Näin kaikki uudet ideat saadaan hyvin talteen kansioon, ja koko henkilökunta saa ne käyttöönsä. Toivomme kuitenkin, että kansio pysyy ympäristökasvatukseen ja ekologisuuteen liittyvänä pakettina, eikä muovaudu esimerkiksi yleiseksi toimintakansioksi. Uskomme kuitenkin, että tiivistelmän lisääminen kansion alkuun muistuttaa tehokkaasti työmme aiheesta ja ympäristöystävällisistä arvoista.

Kansio toimii mielestämme erinomaisesti kokonaisuutena. Olemme olleet todella luovia ja kekseliäitä kansiota työstäessä. Kansio on laaja ja monipuolinen, ja siinä korostuu lapsilähtöisyys sisällöllisesti sekä ulkoisesti sen värikkyuden ja piirustusten kautta. Kaikki kansion toiminta on helposti toteutettavissa, ja materiaalien hankinta on todella helppoa. Toimivuutta mielestämme parantaa entisestään se, että henkilökunta pystyy muokkaamaan kansiota vastaamaan tarkasti omia tarpeitaan. Kansion kaikissa toiminnoissa on otettu huomioon lapselle ominaisia tapoja oppia. Teoriaosuudessa mainitsemme leikkimisen, retkeilyn, sadut ja tarinat, ilmaisun sekä tutkimisen. Kaikki nämä näkyvät mielestämme todella hyvin jokaisessa kansion teemassa.

Kritiikkinä itsellemme voisimme mainita työmme tavoitteiden vaikeaksi muodostuneen arvioinnin. Pystymme helposti saamaan selville päiväkodin henkilökunnan mielipiteitä, huomioita ja ajatuksia sekä lasten reaktioita kansiota. Työmme syvempää onnistumista on kuitenkin melko vaikeaa arvioida tässä vaiheessa. Lapset ovat pitäneet kansioomme liittyvistä tuokioista paljon, mutta todellisia vaikutuksia on vaikea arvioida, sillä arvojen muovautuminen ja toimintamallien omaksuminen liittyvät todella pitkään prosessiin. Arvojen muodostumisessa aikuisen toiminnalla on ensisijainen merkitys, eikä pelkästään kansion toimintatuokioiden avulla pystytä välttämättä merkittävästi vaikuttamaan ympäristöystävällisen elämäntyylin muodostumiseen lapselle. Myös kansion käyttöönotto on pitkäaikainen prosessi päiväkodissa. Kuitenkin, jos aikuinen kokee aiheen tärkeäksi ja omalla toiminnallaan antaa esimerkkiä, uskomme, että kansio ja teoriaosuus voivat yhdessä olla merkittävä apu ympäristöystävällisten arvojen muodostumisessa.

Koemme kuitenkin työmme onnistuneen hyvin, vaikka emme voi olla varmoja, toteutuvatko kaikki tavoitteemme. Pääasiana pidämme kuitenkin sitä, että päiväkodissa opinnäytetyömme on otettu innokkaasti vastaan, ja heillä näyttää olevan halua kehittää ympäristökasvatusta. Havaintojemme, kokemustemme ja saamamme palautteen mukaan kaikki opinnäytetyömme lukeneet ovat pitäneet aihetta tärkeänä, kansiotamme hyödyllisenä ja laajana sekä toteuttamiskelpoisena.

6 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN JA AMMATILLISUUDEN POHDINTAA

Olemme käyttäneet koko opinnäytetyöprosessin aikana apuvälineenä opinnäytetyöpäiväkirjaa. Se on ollut ensiarvoisen tärkeä väline arvioinnin ja oman ammatillisen kasvun seuraamisen kannalta. Päiväkirjatyöskentelyä aiomme käyttää myös tulevaisuudessa, sillä sen avulla on helppo seurata omaa kehittymistä ja oppimista. Olemme opinnäytetyöpäiväkirjaan oppimiamme asioita sekä aiheesta heränneitä ajatuksia ja kysymyksiä. Näitä herätti muun muassa ympäristökasvatus -käsitteen laajuus ja moninaisuus.

Olisimme halunneet ottaa opinnäytetyössämme huomioon monia muitakin ympäristökasvatuksen teemoja, kuten ilmastonmuutos tai energian säästäminen, mutta rajasimme aiheen lähelle lapsen maailmaa. Olemme erityisen tyytyväisiä, kun vertaamme viimeisimpiä merkintöjä prosessin alkuvaiheen merkintöihin. Päiväkirjasta käy ilmi, että olemme oppineet paljon uutta aiheestamme ja itsestämme. Olemme oppineet paljon ympäristökasvatuksesta ja kestävästä kehityksestä. Olemme hyödyntäneet näitä tärkeitä aiheita lasten kanssa tehtävässä työssä onnistuneesti. Kirjasimme opinnäytetyöpäiväkirjaamme lähes kaikki opinnäytetyön tekemisen vaiheet. Välillä päiväkirjassa on myös tyhjiä kohtia, mutta ajattelemme niiden kertovan tauoista ja pysähtymisistä, joita jokainen ihminen, varsinkin näin pitkässä prosessissa tarvitsee.

Yllätykseksemme yhdeksi haasteelliseksi asiaksi opinnäytetyöprosessissa muodostui kirjallisuuden löytäminen. Suuri osa ympäristökasvatukseen liittyvistä teoksista ovat oppaan muodossa. Mielestämme oli todella yllättävää, että löytämämme kirjallisuus, joka sopi aiheeseemme, oli melko vanhaa. Aihe on todella ajankohtainen, joten luulimme löytävämme paljon siihen liittyvää uutta kirjallisuutta. Ilmastonmuutokseen liittyen löysimme hyvin paljon tuoretta kirjallisuutta, mutta ympäristökasvatuksen näkökulma tuli paremmin esille vanhemmissa teoksissa. Lukemalla aikaisempia opinnäytetöitä, aiheeseen

liittyviä tutkimuksia sekä ympäristökasvatuskirjojen lähdeluetteloita, saimme kasaan kuitenkin monipuolisen lähdeaineiston.

Aikataulutuksemme työn tekemisessä onnistui melko hyvin. Alussa opinnäytetyön tekeminen lähti kuitenkin suhteellisen hitaasti liikkeelle, sillä pohdimme tehtävän rajausta. Saimme opinnäytetyön kuitenkin ajoissa tehtyä, vaikka viimeistelyvaiheessa tuli hieman kiire. Aikataulutus toimi hyvin myös erinomaisen yhteistyömme vuoksi. Teimme työtä aina yhdessä eikä kumpikaan tuntenut liikaa paineita työn valmistumisesta. Opinnäytetyötä oli hyvin miellyttävä tehdä, koska aihe oli molemmille todella tärkeä ja ajatuksia herättävä.

Olemme joutuneet prosessin aikana kyseenalaistamaan ja pohtimaan myös omia toimintatapojamme kasvattajina. Uskomme, että tulevana lastentarhanopettajina meille on kehittynyt hyvät valmiudet ympäristökasvatuksen toteuttamiseen ja ympäristöystävällisten arvojen vahvistamiseen. Teoriatiedon avulla olemme oppineet perustelemaan näkemyksiämme muutenkin kuin omiin arvoihimme nojaten. Uskomme, että opinnäytetyön tekeminen on kasvattanut meitä ammatillisesti ja antanut meille lisää varmuutta ja itseluottamusta. Siksi luotamme, että meillä on hyvät lähtökohdat työelämässä toteuttaa sitä toimintaa, mistä opinnäytetyössämme kerromme. Ympäristökasvatusta ja sen eri teemoja voi käyttää hyödyksi myös muualla sosiaalialan kentällä. Niin kuin ympäristökasvatus -kappaleessa kerromme, sitä voidaan toteuttaa lasten ja nuorten kanssa tehtävän työn lisäksi, myös aikuisten kanssa.

Olemme kehittyneet ammatillisesti tiimityöskentelyssä, sillä työskentelimme koko prosessin ajan tiiviisti yhdessä. Sosiaalialalla monessa työpaikassa työskennellään työparin kanssa, joten uskommekin hyötyvämmekin näistä taidoista paljon. Olemme ottaneet huomioon molempien mielipiteet, tehneet yhdessä kompromisseja, auttaneet toisiamme ja hyödyntäneet toistemme erityisosaamista.

Olemme hyvin tyytyväisiä opinnäytetyöhömmen ja koko prosessiin. Päiväkodista saadun hyvän ja monipuolisen palautteen myötä luotamme, että kansiomme otetaan käyttöön heidän toiminnassaan. Ensimmäinen tavoitteemme opinnäytetyöprosessin alussa oli, että emme halua tehdä kansiota kaapin perälle pölyttymään. Olemme täysin luottavaisia, että tämä tavoite ainakin toteutuu. Muiden tavoitteiden toteutumisesta emme voi olla vielä varmoja, mutta toiveemme ovat korkealla.

LÄHTEET

- Airas, Christel & Brummer, Kaarina 2003. Leikki on ikkuna lapsen sisäiseen maailmaan. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon: kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY. 162–183.
- Cantell, Hannele 2004. Johdanto. Teoksessa Hannele Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 12–15.
- Cantell, Hannele & Koskinen, Sanna 2004. Ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Teoksessa Hannele Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 60–79.
- Espoon kaupunki 2010. Olarin päiväkoti. Viitattu 23.11.2010.
<http://www.espoo.fi>.
- Finlex 60/1991. Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta. Viitattu 23.11.2010.
<http://www.finlex.fi/>.
- Joensuu, Marjut 2004. Esimerkkejä ympäristökasvatushankkeista: Vihreä lippu liehumaan! – Päiväkotien ja koulujen ympäristöohjelma. Teoksessa Hannele Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 146–152.
- Kalliala, Marjatta 2003. Korvaamaton leikki. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon: Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY. 184–209.
- Karlsson, Liisa 2005. Sadutus: avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kinos, Jarmo 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa Eeva Hujala (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy. 1–57.
- Kronqvist, Eeva-Liisa & Pulkkinen, Minna-Leena 2007. Kehityspsykologia: matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.
- Kuivanen, Tuula 1999. Vihreät silmälasit - Toimi ympäristövaikuttajana. Porvoo: WSOY.

- Kurttio, Tuovi & Kurki, Outi 1999. Varhaiskasvattajan ympäristöopas. Helsinki: Työväen sivistysliitto.
- Lyytinen, Paula & Lyytinen, Heikki 2003. Tiedollinen kehitys lapsuudessa. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon: kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY. 87–120.
- Nikkinen, Irja 2000. Metsämörri. Rakennusalan kustantajat: Suomen Latu ry.
- Nordström, Hanna 2004. Ympäristökasvatuksen toimintamalleja. Teoksessa: Hannele Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 116–138.
- Nykänen, Riitta & Kinnunen, Juha 1993. Taivaan merkit. Pienten lasten ympäristökasvatus. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Olarin päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2010. Espoo: Olarin päiväkot.
- Palmgren, Irmeli 2004. Ympäristöpedagogiikka ja kestävä kehitys opettajankoulutuksessa ja pohjoismaisessa tutkimus- ja opetusverkostossa. Teoksessa Hannele Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 195–198.
- Rosenberg, Tove 1993. Pienestä pitäen. Ympäristökasvatus ja päivähoidon ekologinen arki. Helsinki: RAK ja Suomen luonnonsuojeluliitto.
- Salo, Saara 2003. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon: Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY. 44–77.
- Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Stakes: Oppaita 56.
- Suomen Latu 2010. Meillä on Metsämörri–laatutunnus. Viitattu 16.10.2010. <http://www.suomenlatu.fi/>.
- Suomen Ympäristökasvatus Seura 2010. Ympäristökasvatuksen ABC. Viitattu 23.11.2010. www.ymparistokasvatus.fi.
- Suosalo, Anu; Tavasti, Annika; van de Kreeke, Keanne; Lehti, Piia & Vannucchi, Andrea 2008. Lasten aurinkovuosi: opas ekologiseen lastenkulttuuriin. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.
- Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus.

Wolff, Lili-Ann 2004. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys. 1960-luvulta
nykypäivään. Teoksessa Hannele Cantell (toim.)
Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 18–29.

LAPSI OPPII LUONNOSTA

Kirjoittanut ja koonnut:

Anna-Leena Nyholm & Minnamari Åberg

Kuvittanut:

Pauliina Harjula

Sisältö:

1. Ympäristökasvatuksesta lyhyesti
2. Askartelut
3. Leikit
4. Yleistä toimintaa päiväkodin arkeen
5. Sadut ja tarinat

Kansioon on koottu ideoita ympäristökasvatuksen toteuttamista varten. Kansio on tarkoitettu täydennettäväksi, ja jokaisen osion lopussa on tilaa uusille ideoille!

YMPÄRISTÖKASVATUKSESTA LYHYESTI

Tiivistelmä opinnäytetyömme teoriaosasta

YMPÄRISTÖKASVATUS

Kaikki elämäntavan muotoutumiseen vaikuttava toiminta on ympäristökasvatusta. Vaikka aikuinen ei tietoisesti ”ympäristökasvatukaan” lasta, hän omalla toiminnallaan ja esimerkillään vaikuttaa lapsen ja ympäristön suhteeseen. Ympäristökasvatus kannattaa aloittaa lapsen ensimmäisistä elinvuosista lähtien, sillä ihminen omaksuu suuren osan arvoistaan jo lapsuudessa.

Pienten lasten luontokäsitykseen kuuluu koko ympäristö, jossa elämme. Kouluikäisen lapsen luontokäsitys ei ole enää yhtä kokonaisvaltainen, eikä hän tunne enää olevansa osa luontoa. Jotta ihminen ei erkaantuisi luonnosta, on tärkeää vahvistaa kokonaisvaltaisesti pienten lasten luontokäsitystä jo varhaiskasvatuksessa. Ympäristökasvatuksen avulla voidaan myös kehittää ja ylläpitää lapsen ympäristöherkkyyttä ja auttaa lasta huomaamaan ympärillään tapahtuvia asioita. Tämä on tärkeä ja ajankohtainen asia, sillä ihmisten kyky aistia ympäristöä heikkenee jatkuvasti, muun muassa ympäristön melun ja lukemattomien visuaalisten ärsykkeiden takia.

Ihmisen kosketus luontoon ei ole nykyaikana itsestäänselvyys. Television katselu ja tietokonepelien pelaaminen ovat nykyään arkipäivää jo melko nuorilla lapsilla. Lapset viettävät myös nykyään paljon aikaa aidatuilla ja rakennetuilla pihoilla. Jos piha on liian valmiiksi rakennettu, vähentää se lapsen ajattelun, luovuuden ja tilatajun kehittymistä. Lapsen kehityksen ja kasvun kannalta on tärkeää, että hän saa itse koskettaa ja muokata ympäristöään.

Jotta lapsi oppisi huomaamaan ympäristöönsä liittyviä asioita, tulee hänelle tarjota tilaisuuksia nähdä niitä. On tärkeää myös ohjata lasta käyttämään eri aistejaan. Hyvä tapa ohjata lasta näissä asioissa on liikkua monipuolisesti erilaisissa olosuhteissa ja tarkkailla ympäristöä sekä luontoa yhdessä hänen kanssaan. Näin saadaan aikaan myös omakohtaisia elämyksiä, jotka edesauttavat mieleen painumista ja oppimista. Ympäristökasvatuksella ei koskaan haluta pelotella ihmisiä ympäristön tuhoutumisesta, vaan tarkoituksena on lisätä lapsen uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa.

LAPSELLE OMINAISIA TAPOJA OPPIA

Lapsi on luonnostaan utelias. Hän haluaa toistaa ja kerrata asioita sekä oppia uutta. Lapselle eri asioiden oppiminen on aina kokonaisvaltaista. Kohdatessaan uusia asioita lapsi käyttää apunaan kaikkia aistejaan. Näin hän oppii uusia ja erilaisia taitoja. Lapsi on aina vuorovaikutuksessa ympäristönsä ja siinä mukana olevien ihmisten kanssa. Lapsi kokee onnistuminen ja oppimisen iloa, kun hän toimii itselleen mielekkäällä ja merkityksellisellä tavalla. Positiiviset ja turvalliset suhteet ympärillä oleviin ihmisiin ovat hyvän oppimisen perusta.

Leikki

Leikin avulla kehittyvät monet lapsen psyykkiset toiminnot, kuten ajattelu, muisti ja tunteet. Leikki edesauttaa myös lapsen kielen kehitystä. Oppimisen edellytyksenä on lasten keskinäinen sekä lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus. Leikki on kuitenkin myös itsessään

merkityksellistä, ei pelkästään oppimisen takia. Leikin kokemukseen liittyvät riemun ja ilon tunne, sillä ne ovat lapsen sisäisen elämän vapaita ilmauksia. Mielikuvituksella on hyvin vahva asema lasten leikeissä. Sen avulla lapset voivat muokata ympärillä olevaa maailmaa ymmärrettäväksi ja leikkiä turvallisesti erilaisia heitä askarruttavia asioita. Lapset eivät leiki oppiakseen, mutta oppivat leikkiessään.

Varhaislapsuudessa muodostuvat lähtökohdat myöhemmälle aikuisuuden ympäristöasenteelle ja ympäristösuhteelle. Leikki on tärkeä väline näiden muodostumiseen, sillä leikkiessään lapsi oppii tärkeitä elämisen taitoja. Varhaiskasvatuksessa leikit ovatkin tärkeä osa ympäristökasvatusta. Lapset voivat luonnossa puuhaillessaan löytää aineksia leikkiinsä joka puolelta. Leikkiessään luonnossa lapsi löytää esineitä, rakentelee, järjestelee ja tutkii niitä. Luonnossa lapsen mielikuvitus on rajaton.

Retkeily

Retkeilyn ei aina tarvitse olla perin pohjin suunniteltua ja koko päivän vievää toimintaa. Lapselle mielekästä voi olla myös lyhyt kävelyretki lähiympäristöön. Retket antavat mahdollisuuden lapselle havaintojen tekoon, elämyksiin ja tilaisuuteen kokea, että selviytyy. Metsä on hyvin oleellinen paikka ympäristökasvatuksen toteuttamisessa. Metsän erilaiset ulottuvuudet herättävät lapsen mielenkiinnon. Siellä lapset voivat seikkailla, liikkua leikkien ja tätä kautta kenties omaksua halun suojella sekä vaalia luontoa. Metsässä voi helposti opettaa lapsille luonnon kunnioittamista. Tärkeää on, että metsässä touhuaminen otettaisiin huomioon ympäristökasvatuksessa kaikkina vuodenaikoina. Miellyttävät luontokokemukset jäävät pysyvästi lapsen mieleen läpi elämän.

Ilmaisu, sadut ja tarinat

Erilaisten ilmaisullisten menetelmien avulla tuodaan esille sanallisesti vaikeasti ilmaistavia sekä tunnepitoisia merkityksiä. Aikuisten merkitys ilmaisullisissa menetelmissä on erittäin merkityksellinen, sillä he ymmärtävät kytkeä ne ympäristön kannalta tärkeisiin seikkoihin. Maalaaminen, piirtäminen, askartelu sekä monet muut taiteen muodot auttavat lasta hahmottamaan ympäristöstä syntyvää mielikuvaa. Myös musiikki ja erilaiset luontoaiheiset lastenlaulut ovat hauska ja lapsille ominainen tapa oppia ympäristöstä.

Mielikuvitus on todella tärkeä osa ympäristökasvatusta. Sadut ja tarinat kertovat ympäröivästä maailmasta ja ne opettavat erilaisia suhtautumistapoja siihen. Sadut antavat lapsille mahdollisuuden eläytyä ympäristökasvatuksen teemoihin. Ympäristökasvatuksessa voi esimerkiksi käyttää satuja ja tarinoita luontokirjallisuudesta, tai lähiympäristöstä voi kehittää lasten kanssa yhdessä satuja. Myös lapsen omille kokemuksille ja tarinoille tulee jättää tilaa. Näin opittu saa hahmon ja oikeat sanat löytyvät. Lorut ja riimit on hyvä muistamisen apuväline ja niitä voi käyttää jo pienten lasten kanssa. Myös yksi ilmaisun ja hyvän vuorovaikutuksen tärkeä muoto on keskustelu. Ympäristöön liittyvät asiat eivät ole aina yksinkertaisia ja helppoja ymmärtää, joten on tärkeää keskustella niistä vuorovaikutuksessa lasten kanssa.

Tutkiminen

Lapselle on syntymästä saakka ominaista tutkia ja ihmetellä ympärillään tapahtuvia asioita. Lapsi saa tyydytettyä uteliaisuuttaan tutkimalla ja samalla kokee osallisuutta ympärillä olevaan maailmaan sekä yhteisöön. Oivalluksen, erehdyksen ja yrityksen kokemus vahvistaa sekä ylläpitää lapsessa oppimisen iloa.

Pienten, omatoimisten ja yhteisten kokeiden sekä tutkimusten kautta saadaan esiin kysymyksiä ja päästään löytämään niihin vastauksia. Tutkimisen avulla lapsi omaksuu helposti syy- ja seuraussuhteita ja oppii vertailemaan eri ilmiöitä keskenään. Tutkimuskohteet kannattaa valita läheltä lapsen arkipäivää, esimerkiksi elollisen ja elottoman erojen vertailu on hyvä tutkimuskohde. Usean menetelmän käyttö saman asian tutkimiseen antaa laajaa näkökulmaa ja antaa lapselle monipuolisemman kuvan aiheista. Tutkimisen apuvälineinä voi käyttää laajasti eri menetelmiä, kuten piirtämistä, valokuvaamista, äänittämistä ja esineiden keräämistä

YMPÄRISTÖNSUOJELUA LASTEN KANSSA

Lapset kuulevat luonnon saastumisesta mediasta ja aikuisilta. Silti monet ajattelevat, että siitä puhuminen on lapselle liian ahdistavaa tai pelottavaa. Lapsille on kuitenkin hyvä, jos median sijaan tuttu aikuinen kertoo lapselle asioista niin, että lapsi pystyy ne hyvin ymmärtämään. Aikuinen voi myös vastata lapselle aiheesta heränneisiin kysymyksiin toiveikkaaseen sävyyn. Yhdessä lapsen kanssa voi myös keskustella mitä kaikkea voisi ympäristön hyväksi yhdessä tehdä. Lasten kanssa on myös hyvä sopia sääntöjä luonnon suojeluun liittyen ja samalla kertoa miksi säännöt on laadittu. Esimerkiksi roskat on vietävä niille tarkoitettuihin paikkoihin, koska ne ovat haitaksi luonnolle, jos ne jäävät maahan.

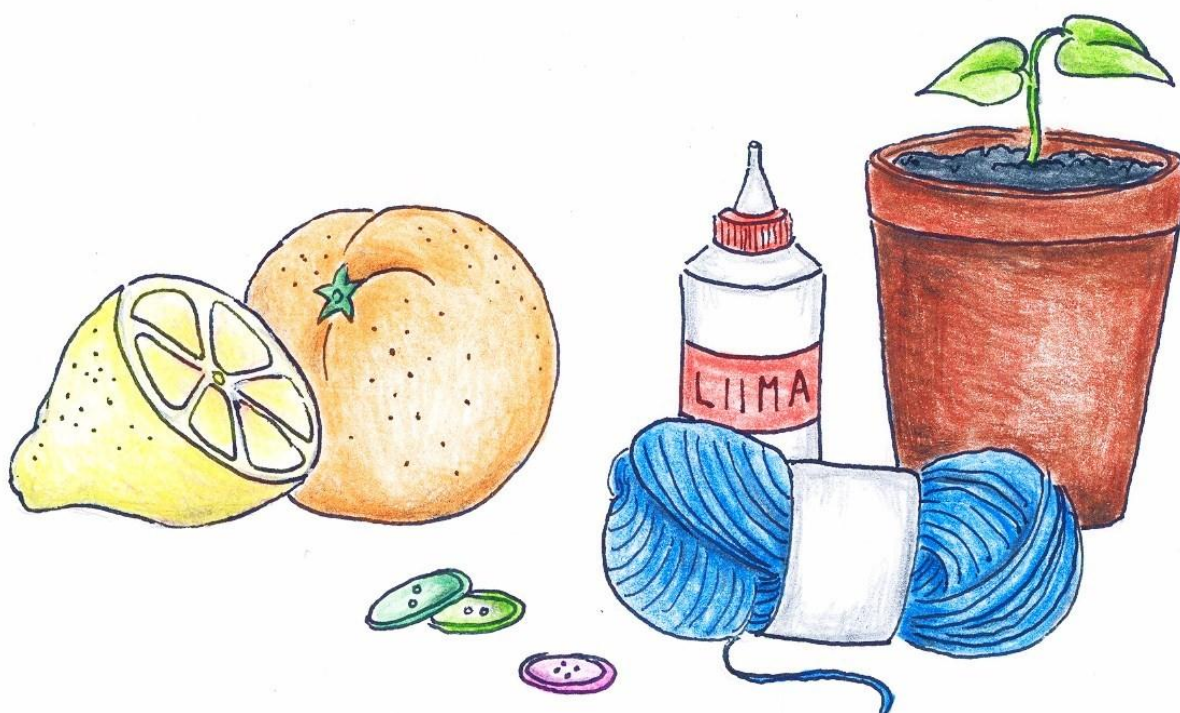
Opetettaessa lapsille ympäristöystävällisempiä arvoja, kasvattajalla on suuri rooli. Aikuisen on hyvä nähdä omat tavoitteet ja arvot, jotka ohjaavat hänen toimintaansa. Aikuinen näyttää lapselle mallin miten jokin toiminta suoritetaan, siksi aikuisen on otettava vastuu omista asenteistaan. Jos aikuinen toimii toisin miten hän lapsia neuvoo, saattaa siitä seurata suurta ihmettelyä aikuisen toiminnasta. On todella tärkeää, että mallin antajan teot ja puheet vastaavat toisiaan.

Päiväkodissa aikuisten on hyvä näyttää lapsille ympäristöystävällistä toimintaa käytännössä. Esimerkiksi kierrätystä on todella helppo opettaa lasta uusiokäytön kautta. Lapset leikkivät luonnostaan millä tahansa ennen kuin heille opetetaan, että vain lelut ovat tarkoitettu leikkimiseen. Silti lapselle tärkeimpiä leluja voivat olla ne, joissa näkyy oman käden jälki ja vilkas mielikuvitus. Materiaalia hankittaessa päiväkotiin, kannattaa henkilökunnan ottaa ympäristö huomioon. Sellaisia materiaaleja ja tavaroita on syytä välttää, jotka jätteenä ovat ongelmallisia.

Teksti on lyhennelmä opinnäytetyömme teoriaosuudesta,
”Lapsi oppii luonnosta – Ideoita ympäristökasvatukseen

toteuttamiseen päiväkodissa” (Anna-Leena Nyholm & Minnamari Åberg, Diakonia- ammattikorkeakoulu)

ASKARTELUT

VINKKEJÄ ASKARTELUUN

KASVIN ISTUTUS

- ✳ Jos askarteluna tai lahjaksi kotiin istutatte kasveja, kannattaa valita nopeasti ja varmasti kasvavia lajeja. Tällaisia lajeja ovat esimerkiksi auringonkukka, samettikukka ja ruusupapu. Myös syötäviä yrttejä voi kasvattaa purkeissa hyvin lasten kanssa.
- ✳ Istutuspuuhissa aikuisen kannattaa laittaa muutama ylimääräinen siemen itämään, jos jostain syystä jonkun lapsen siemen ei idäkään.
- ✳ Lapsille on jännittävää nähdä kuinka kasvi kasvaa ja kehittyy. Esimerkiksi kuivia herneitä voi liottaa yön yli, ja tämän jälkeen laittaa ne multaan läpinäkyvään juomalasiin. Laita herne aivan lasin reunaan, näin kasvin juuret ja kaikki kasvin osat näkyvät lasin läpi.

EKOLOGINEN ASKARTELU

- ✳ Askartelussa on hyvin tärkeää käyttää ympäristöystävällisiä värejä ja materiaaleja. Esimerkiksi vesiliukoiset värit ovat parempia, kun ne, jotka eivät liukene veteen. Kasvipigmenttipohjaiset väriaineet, myrkyttömät akvarellivärit sekä mehiläisvahaliidut ovat ympäristöystävällisiä.
- ✳ Myrkyttömiä sormivärejä voi itse tehdä sekoittamalla elintarvikeväriä esimerkiksi piimään tai kermaviiliin.
- ✳ Vanhoista lakanoista saa hyviä alustoja koko ryhmän piirroksia varten. Kun kaikki ovat saaneet piirtää tai maalata lakanalle, sen voi nostaa ylös luokkahuoneeseen tai mihin ikinä se mahtuukin.
- ✳ Askarrellessa ei aina tarvitse ottaa uutta paperia, vaan voi kierrättää vanhaa. Lapsille voi antaa käytettyjä papereita ja pyytää heitä piirtämään tai kirjoittamaan paperin molemmille puolille. Jätepaperista voi leikata puhtaita kohtia irti ja tekstitkin saa peitetyksi maalaamalla.
- ✳ Kaupasta ostamisen sijaan kannattaa mahdollisuuksien mukaan itse valmistaa ja askarrella päiväkotiin materiaaleja. Esimerkiksi kovettuvaa askartelumassaa (taikataikinaa) tai muovailuvahaa on helppo valmistaa itse. Tämä on halvempi ja paljon ekologisempi vaihtoehto valmiiden tuotteiden ostamiselle. Hyvää itse tekemisessä on myös se, että lapset saavat osallistua.

TAIKATAIKINA

Taikataikina on ekologinen ja halpa vaihtoehto ostettaville askartelumassoille. Taikataikinasta voi muovaila mitä hyvänsä muovailuvahan tavoin. Muovailun jälkeen luomukset kuitenkin kovetetaan uunissa ja niistä tulee kovia ja kestäviä. Taikataikina voidaan värjätä jo valmistusvaiheessa esimerkiksi elintarvikeväreillä tai vesiväreillä, tai luomukset voidaan maalata kovettamisen jälkeen. Tuotokset voidaan myös lakata askartelulakalla, kun ne ovat valmiita.

Taikataikinasta saa esimerkiksi hienoja koristeita, leikkiruokia nukeille tai keittiöleikkeihin, koruhelmiä, erilaisia hahmoja ja eläimiä.

Taikinan ohje:

Sekoita 4dl vehnä jauhoa ja 2dl suolaa keskenään. Lisää joukkoon noin 2dl kylmää vettä ja vaivaa taikinaa kunnes se on kiinteää ja tasaista. Joukkoon voi lisätä myös pikkuisen ruokaöljyä (n.1rkl).

Kovettaminen:

Laita valmiit työt 125 asteiseen uuniin kuivumaan noin tunniksi. Kuivumisaika riippuu töiden koosta ja paksuudesta. Taikataikinaa voi kuivattaa myös huoneen lämmössä, mutta kuivuminen voi kestää pitkiäkin aikoja.

MUOVAILUVAHA

Muovailuvahaa ei tarvitse ostaa kaupasta, vaan sen voi yhtä hyvin tehdä itse lasten kanssa. Tämä on edullinen ja ekologinen tapa muovaillla, ja toimii varmasti yhtä hyvin kuin kaupan muovailuvaha. Itse tehty muovailuvaha on myös varmasti myrkytöntä. Muovailuvahan voi värjätä esimerkiksi elintarvikeväreillä tai vesiväreillä. Jos haluaa olla vielä ekologisempi, voi käyttää esimerkiksi punajuuren tai pinaatin keitinnettä.

Muovailuvahaa valmistettaessa veden tulee olla kuumaa, joten osan valmistuksesta aikuinen tekee yksin.

Muovailuvahan ohje:

Sekoita kattilassa 2,5dl vehnäjauhoa, 1,5dl suolaa ja 2rkl mannaryynejä keskenään. Lisää seokseen 2,5dl kiehuva vettä ja 2rkl ruokaöljyä. Pidä levy päällä ja vaivaa taikinaa kunnes se on kiinteä pallo. Anna taikinan jäähtyä hetki ja jatka vaivaamista käsin kunnes muovailuvaha on sileää.

Säilytä muovailuvaha tiiviisti esimerkiksi muovipussissa tai muovipurkissa. Näin se säilyy pitkiäkin aikoja hyvänä. Jos muovailuvaha on liian kuivaa ja halkeilevaa, lisää siihen hiukan öljyä tai vettä, jos se on liian takertuvaa, lisää muovailuvahaan vehnäjauhoja. Kun muovailuvaha on tullut tiensä päähän, se voidaan hävittää biojätteen mukana.

PIENOISMETSÄ

Lasten kanssa kerätään laakeaan astiaan tai ruukkuun esimerkiksi sammalta, kiviä, pieniä kasveja, käpyjä, lehtiä tai muita metsän "aarteita". Kerätessään omaa pikku metsää lapset pääsevät samalla tutustumaan oikeaan metsään todella läheltä.

Pienoismetsään voidaan myös esimerkiksi askarrella pieniä eläimiä ja erilaisia satuolentoja.

MAATUMISKOE

Tarkoituksena on, että lapsi hahmottaa kumpi hajoaa luontoon, kumpi ei. Kannattaako roskata vai ei?

Ottakaa kaksi purkkia mihin voi molempiin laittaa multaa. Toiseen purkkiin mullan sisään laitetaan muovia ja toiseen esimerkiksi banaaninkuorta. Laitetaan purkit maatumaan, ja seurataan mitä purkeissa tapahtuu. Lasten kanssa voidaan tutkia kumpi "roskista" muuttuu takaisin mullaksi.

Koe toimii parhaiten kun se tehdään ulkona. Multa purkkiin kannattaa kaivaa luonnosta ja purkit kannattaa jättää ulos "maatumaan". Näin luonnon luonnolliset hajottajat hoitavat maatumisen tehokkaasti. Maatumista voidaan seurata ja tutkia päiväkodissa esimerkiksi ulkoilujen aikana.

ELÄINTARHA

Lapset voivat rakentaa ryhmässä eläintarhan. He voivat askarrella erilaisia eläimiä kierrätysmateriaaleista.

Eläimiin voi käyttää:

käytettyjä tulitikkuja (rikkipäät poltettu)
viinipullon korkkeja
hammastahnatuubin korkkeja
saksanpähkinän kuoren puolikkaita
paperia
kartonkia

Esimerkiksi koira:

Jalat tehdään lyhentämällä neljää käytettyä tulitikkuja poltetut päät alaspäin. Viinipullon korkkiin voi työntää kaikki tikkujen päät, jotta niistä tulee jalat. Yhdestä tikusta voi tehdä myös hännän. Hammastahnantuubin korkki voi toimia kuonona. Sen voi liimata korkkiin kiinni. Vartalo ja kasvot voidaan maalata minkä väriseksi haluaa. Paperista voi tehdä korvat ja silmät.

Saksanpähkinöistä voi tehdä esimerkiksi kilpikonnat. Pää ja jalat voidaan liimata kuoren alapintaan. Myös pistaasipähkinöistä voidaan tehdä hyviä muurahaisia.

VINKKI: Viinipullon korkkeja voi käyttää myös erilaisten ihmishahmojen tekemiseen: sotilaat, robotit, erilaiset nais- tai mieshahmot.

KIVIPERHEET

Kerää lasten kanssa erimuotoisia kiviä, joille lapset saavat maalata kasvot ja askarrella esimerkiksi narunpätäkistä liimaamalla kädet.

Kivistä voi maalaamalla ja liimaamalla saada helposti todella erilaisia hahmoja, esimerkiksi leppäkerttu, kilpikonna, lumiukko, siili tai mörkö. Koristeluun voi käyttää kaikkea mahdollista mitä kaapista löytyy.

NAAMARIT

Vappuna lasten kanssa voi tehdä erilaisia naamareita. Mallin voi jokainen itse päättää tai aikuinen antaa sen valmiiksi. Tärkeää on käyttää kierrätysmateriaaleja esimerkiksi pahvia, paperia, nappeja ja kartonkia. Muistakaa, että mielikuvitus on rajaton! Käyttäkää naamareihin mitä koristeita kaapeista vain löytyy.

Naamareita voidaan askarrella myös rooliasuiksi leikkeihin ja näytelmiin.

KORISTEELLISET KIERRÄTYSASTIAT

Lasten saattaa olla hankalaa muistaa mihin astiaan mikäkin roska kuuluu. Jos kierrätysastioista koristellaan värikkäitä ja kauniita, saattaa se edesauttaa roskien lajittelua.

On tärkeää tehdä kierrätyslaatikoista lasten näköisiä. He voivat itse koristella laatikot haluamallaan tavalla. Esimerkiksi paperinkeräys laatikkoon päiväkodissa voidaan askarrella yhdessä leikkaamalla ja liimaamalla siihen kaikenlaisista papereista erilaisia kuvioita.

On hyvä, jos askartelumateriaalit ovat samoja kuin laatikkoon kelpaavat materiaali. Kuitenkin, jos koristellaan biojäteastiaa, kannattaa lasten esimerkiksi piirtää ja värittää hedelmiä, ruokia, kasveja ynnä muita, ja liimata ne loppuksi astiaan.

Yhdessä lasten kanssa on hyvä keskustella kierrätyksestä ja siitä minne roskat astioista menevät ja mitä niille tapahtuu.

VAPAA ASKARTELU KAIKESTA MAHDOLLISESTA

Pöydälle kasataan kaikkea mahdollista tavaraa, joka muuten joutuisi jätteeksi. Esimerkiksi vessapaperirullat, korkit, tyhjät lankarullat, purkit, pahvitölkit ja narunpätkät käyvät hyvin. Lapset pääsevät pienissä ryhmissä rauhassa askartelemaan aivan vapaasti. Aikuinen voi tietenkin auttaa, jos lapsi tarvitsee apua, mutta lapsen tulee kuitenkin saada ideoida tuotoksensa ihan itse. Välineinä lapsilla voi olla esimerkiksi sakset, liima tai liidut. Tuotosten valmistuttua ne voidaan vaikka maalata.

Olisi mukavaa, jos jokaiselle lapselle annettaisiin myös mahdollisuus esitellä oma luomuksensa muulle ryhmälle.

PERUNALEIMASIMET

Raaoista perunoista saa tehtyä hauskoja leimasimia. Leimasimeksi sopii parhaiten melko kookas peruna. Perunaleimasin toimii samalla tavalla kuin tavallinenkin leimasin.

Ohje:

Halkaise peruna kahtia. Aseta esimerkiksi pieni piparkakkumuotti perunan litteälle osalle ja paina se melko syväälle. Leikkaa pienellä veitsellä muotin ympäriltä, kunnes lähes koko muotti on tullut näkyviin. Lopuksi poista muotti kohokuvion ympäriltä.

Kuvioita voi perunaan tehdä myös vapaalla kädellä ilman muottia

Kasta muotti maaliin ja leimaa kuvioita esimerkiksi koristeiksi askarteluihin tai kortteihin.

Leimatyynyksi sopii hyvin esimerkiksi vanha vaahtomuovin palanen, joka on kastettu maaliin.

TAIDETEOKSET LUONNOSTA

Retkellä lasten kanssa keräillään kaikkea (esimerkiksi vuodenaikaan liittyvää) materiaalia, josta kootaan seinälle taideteos. Syksyllä kannattaa esimerkiksi prässätä lehtiä ja liimata niitä koko ryhmän yhteiseksi taideteokseksi tai askarrella jokaiselle omat taulut.

Paperille voidaan liimailla myös käpyjä, pieniä oksia, jäkälää ynnä muuta. Mukaan voidaan askarrella tai piirtää esimerkiksi metsän eläimiä, otuksia tai sieniä. Esimerkiksi kuivatuista appelsiinin tai sitruunan siivuista saa hienoja aurinkoja ja langanpätäkistä menninkäisen hiukset.

Samalla periaatteella voidaan askarrella myös kauniita kortteja.

EKOKASSI

Hankkikaa lapsille ekokasseja, missä ei ole tekstiä tai kuvia.

Käyttäkää myrkyttömiä ja ympäristöystävällisiä kangasvärejä, joita voi käsitellä paljain käsin.

On hyvä, jos käytettävissä on useita eri värejä, jotta kassista saadaan mahdollisimman värikäs ja lapsi saisi käyttää luovuutta valitsemalla kassiinsa juuri ne värit, jotka itse haluaa.

Lapset saavat itse maalata sormillaan haluamiaan kuvia ja värejä kassiin. Lapselle ei tarvitse antaa liikaa ohjeita minkälainen kuvasta pitäisi tulla. Kasseihin voi myös painaa lapsen käden- tai jalanjälkiä tai antaa lapsen vapaasti maalata sormillaan.

Myös perunaleimoilla saa painettua hauskoja kuvioita kasseihin.

HEDELMÄKORUT

Kuivattakaa lasten kanssa esimerkiksi appelsiinin, mandariinin, limen tai sitruunan siivuja. Kun ne ovat kuivuneet, niistä voi koristella kauniita koruja lahjaksi. Kuivilla siivuilla voidaan koristella myös esimerkiksi kortteja tai lahjapaketteja.

KUIVATTAMINEN:

Pese ensin appelsiinin pinta harjalla ja lämpimällä vedellä. Leikkaa appelsiini melko ohuiksi viipaleiksi ja aseta viipaleet uunipellille leivinpaperin päälle. Laita pelti 50 asteiseen uuniin ja jätä uunin luukku hieman raolleen. Kääntelee viipaleita niin, että ne kuivuvat molemmilta puolilta tasaisesti. Anna viipaleiden kuivua noin kaksi tuntia ja tämän jälkeen siirrä ne uuniritilälle. Anna viipaleiden kuivua uunissa, kunnes hedelmäliha on täysin kuiva.

Hedelmiä voidaan kuivata myös huoneen lämmössä. Tällöin kuivuminen kuitenkin kestää kauemmin.

Koruista saadaan kestäviä, jos ne lakataan kuivumisen jälkeen askartelulakalla.

LYHDYT

Lyhtyjä voi tehdä jäljelle jääneistä, tarpeettomista lasipurkeista. Lyhdyt sopivat hyvin joulun alle koristelu- tai lahjaideaksi.

TARVIKKEET:

lasipurkki
erilaisia ympäristöystävällisiä maalausvälineitä
tuikku
rautalankaa

Purkin voi päällystää myös liimaamalla siihen erivärisiä silkkipapereita. (ei kestä pesua)

OHJEET:

Lapsi koristelee oman purkkinsa sellaiseksi kun haluaa, käyttäen omaa luovuuttaan.

Koristelun jälkeen kieräytetään rautalanka purkin suun ympärille niin, että siitä tulee kahva, josta lyhtyä voi kantaa.

Lyhdyn sisälle laitetaan tuikku ja laitetaan palamaan.

"HYVÄÄ JOULUA!"

Vinkki: Syksyisiä lehti -kynttilälyhtyjä voi askarrella samalla periaatteella. Prässää värikkäitä lehtiä ja liimaa ne kiinni lasipurkkiin askartelulakalla. Anna lakan kuivua ja lakkaa muutama kerros askartelulakkaa lehden päälle (Lakkaa niin, että lakka menee lehden reunojen yli.) Kynttilä valo kuultaa kauniisti värikkäiden lehtien läpi.

TOIVEKASVI

Toivekasvin tarkoituksena on, että jokainen ryhmän lapsi saisi kasvattaa oman kasvin. Mullan sisään hän voi laittaa oman toiveen, piirustuksen, sadun tai mitä tahansa hän haluaa kasvin mukana laittaa. Tarkoituksena on kirjoittaa toiveet tai sadut vessapaperille, jotta se maatuisi eikä estäisi kasvia kasvamasta. Valmiin kasvin voi antaa esimerkiksi lahjaksi vanhemmille.

Tarvikkeet:

Ruukku (esimerkiksi kermaviili-, tai jogurttipurkit)

Kasvin siemen

Multaa

Vessapaperia

Kyniä

Lapset voivat koristella ruukkunsa/purkkinsa miten itse haluavat. Ruukun pohjaan voi tehdä pienen reiän, ja laittaa ruukun lautaselle. Näin liika kasteluvesi pääsee valumaan pois.

Laittakaa purkin sisään multaa

Kaivakaa multa kaks pientä kuoppaa. Toiseen voi laittaa siemenen ja toiseen vessapaperin. (Vessapaperia ei kannata olla montaa palaa, yksi pala riittää.) Kastelkaa kasvia säännöllisesti.

Samalla periaatteella voi myös istuttaa ruukkuun/purkkiin yrtejä tai kasvin ilman vessapaperia.

LEIKIT

VINKKEJÄ LEIKKEIHIN

- ★ Vapaa leikki on ensiarvoisen tärkeää lapselle. Leikkimisen ei aina tarvitse kuitenkaan tapahtua päiväkodin pihalla. Luonnonympäristö, esimerkiksi metsä on todella virikkeellinen leikkipaikka lapselle. Metsässä maasto on vaihtelevaa ja ympärillä loputtomasti leikin aineksia. Luonnon ympäristössä lapsen mielikuvitus pääsee todella valloilleen. Retkille ei siis aina tarvitse suunnitella ohjelmaa, vaan luonto jo itsessään hoitaa suunnittelun.
- ★ On hyvä jos päiväkotiryhmällä on jokin vakituinen retkileikkipaikka. Näin leikit voivat helposti jatkua siitä mihin viimeksi jäätiin. Leikit myös pääsevät nopeasti vauhtiin kun ympäristö on tuttu. Tuttuun paikkaan voitaisiin tehdä retki esimerkiksi kerran viikossa. (tietenkin joskus vaihtelu virkistää).
- ★ Myös perinteisiä yhteisleikkejä kuten piilosta on mukavaa leikkiä metsässä.
- ★ Lapsen tapa oppia ja kokea ympäristöään on kokonaisvaltainen. Lapsi kokee maailmaa käyttäen hyväksi kaikkia aistejaan. Tämä kannattaa ottaa huomioon ja hyödyntää ympäristökasvatukseen liittyviä leikkejä suunniteltaessa.
- ★ Luonnossa liikkua ja leikkiessään lapsen kehon hallinta ja motoriset taidot kehittyvät tehokkaasti. Siksi jo pelkästään minkä tahansa leikin siirtäminen tasaiselta pihalta tai sisätiloista vaihtelevaan maastoon, on lapselle hyödyllistä.

ROOLILEIKIT

Roolileikkejä kannattaa kokeilla leikkiä lasten kanssa esimerkiksi metsäretkellä. Mukana leikissä voi olla eri eläimiä, satuhahmoja ynnä muita metsän asukkaita.

Leikistä voidaan tehdä myös pitkäkestoinen, ja sitä voidaan jatkaa seuraavalla kerralla. Karhuperheelle voidaan vaikkapa rakentaa pesä tai menninkäiselle kotikolo.

Roolileikkejä kannattaa leikkiä melko pienissä ryhmissä, jotta leikki pysyy paremmin kasassa, ja jokainen lapsi saa tarpeeksi huomiota.

Roolileikkien avulla lapselle pystytään myös opettamaan vuorovaikutustaitoja hausalla tavalla.

KIERRÄTÄ ERI ROSKAT

Asetellaan ympäri salia esimerkiksi seuraavat keräysastiat: Biojäte, paperi-, pahvi-, lasi- ja metallikeräys.

Lapset ovat yhdessä ryhmässä huoneen keskelle. Aikuinen huutaa jonkin roskan ääneen, esimerkiksi ”banaaninkuori”, jolloin kaikki lapset juoksevat biojäteastian luokse.

Leikkiä voi vaikeuttaa seuraavilla tavoilla:

- Leikistä tippuu pois, jos juoksee väärän kierrätysastian luokse.
- Osa lapsista kuuluu biojätteeseen, osa lasinkeräykseen ja niin edespäin. Aikuinen huutaa eri roskien nimiä ja, kun lapsi kuulee roskan nimen, joka kuuluu hänen astiaansa, juoksee hän kierrätysastiansa luokse.

SEIKKAILURATA METSÄÄN

Suunnitelkaa metsään seikkailurata, jolla lapset voivat vaikkapa retkellä temppuilla ja seikkailla. Lapset voidaan ottaa mukaan myös radan suunnitteluun ja rakentamiseen.

Suunnitelkaa rata lasten ikätason mukaisesti niin, että se on haastava, mutta ei liian vaikea tai vaarallinen. Rataan kannattaa ottaa mukaan erilaisia tasapaino-osuuksia esimerkiksi kivien tai kantojen päällä kävely. Köysistä voi tehdä pieniä ”liaaneja”, joiden avulla lapsi voi siirtyä esimerkiksi matalalta kiveltä toiselle.

Rataan voi suunnitella ryömimispaikkoja, joista voidaan tarvittaessa tehdä haastavampia esimerkiksi laittamalla ”tunneliin” esteitä jota ei saa tiputtaa (esimerkiksi risuja). Lapsen pitää siis yrittää ryömiä mahdollisimman matalana.

Kiipeilyosuuksista voi suunnitella haastavia, vaikka kiipeilypaikka ei olisikaan korkea. Kiipeilyn apuna voidaan käyttää esimerkiksi kallion päällä olevaan puuhun sidottua köyttä. Näin lapsi voi käyttää köyttä kiipeilyn apuna.

AARTEENMETSÄSTYS

Lapset etsivät metsästä aikuisen piilottamaa aarretta. Aikuinen voi antaa vihjeitä, tai johtolankoja aarteen luo. Isommille lapsille myös johtolankoja voidaan piilottaa.

Leikkiä voi leikkiä monella tavoin. Voidaan esimerkiksi jakaa lapset joukkueisiin, ja aarteita piilotetaan sama määrä kuin on joukkueita. Aarteita voidaan piilottaa myös yksi, jota kaikki lapset yhdessä etsivät. Aarre kannattaa olla aina kuitenkin sellainen, että kaikki lapset voivat iloita sen löytymisestä. Aarre voi olla esimerkiksi keksipaketti pakattuna aarrepussiin.

Aarteen löydyttyä voidaan pitää yhteinen eväshetki ja nauttia löytyneestä aarteesta.

Leikkiin voidaan liittää erilaisia teemoja, esimerkiksi vuorenpeikon aarre tai merirosvojen kätkö. Leikistä voi kehittää monenlaisia versioita. Oma mielikuvitus käyttöön!

SALAISUUSPUSSI

Kangaspussiin laitetaan jokin luonnonesine, ja lapsi saa yrittää arvata mitä pussissa on. Oikein arvannut saa laittaa pussiin uuden esineen.

Jokainen lapsi arvaa vuorollaan, ja saa tunnustella pussia. Ensin esinettä voi tunnustella pussin läpi ja lopuksi pussin sisältä.

Leikkiä voi myös leikkiä niin, että esine laitetaan laatikkoon (esimerkiksi pieneen pahvilaatikkoon). Laatikko suljetaan ja lapset saavat heilutella ja tunnustella laatikkoa.

Laatikkoon tai pussiin voi laittaa esimerkiksi kiven, kävyn, kepin, sammalta, jäkälää, pienen havunoksan tai puiden lehtiä.

KIM-LEIKKI LUONNOSSA

Ottakaa retkelle mukaan liina. Liinan päälle lapset voivat keräillä pieniä esineitä luonnosta. Jos ryhmä on suuri, aikuinenkin voi hyvin kerätä esineet.

Käykää jokainen liinalla oleva esine yhdessä läpi, jotta kaikki tietävät mitä ne ovat. Tämän jälkeen yksi lapsista menee sivummalle, ja muu ryhmä poistaa liinalta yhden esineen. Sivummalla ollut lapsi saa muistella mikä esine puuttuu.

Isommilta lapsilta voidaan vaatia tarkempaa nimeämistä. Esimerkiksi jos liinalla on lehti tai käpy, voidaan yrittää nimetä minkä puun lehti tai käpy on kyseessä.

Jos leikki käy liian helpoksi, voi esineiden lukumäärää lisätä tai poistaa kaksi esinettä kerralla.

YLEISTÄ TOIMINTAA PÄIVÄKODIN ARKEEN

MA	TI	KE	TO	PE
 Metsä retki	Pipsan syntymäpäi- vä	Luonto- polku	PIHA PUUHIA	
KIERRÄ- TYSVIIK- KO	Satu hetki	Satu hetki	Askartelu - liimaa - käpyjä - risuja	Satu hetki

TEEMAVIIKOT

Päiväkoteihin voisi ottaa mukaan teemaviikot. Niiden tarkoituksena on ottaa yhdelle viikolle jokin aihe, esimerkiksi metsän asukkaat (mörrimöykyt, menninkäiset tai oikeat eläimet), veden elävät, jouluun liittyviä aiheita, kuten tontut tai Korvatunturi.

Teemaviikot voitaisiin pitää koko päiväkodin kesken tai ryhmittäin. Teemat voisivat nousta lasten omista toiveista ja kiinnostusten kohteista.

Joka viikko voidaan esimerkiksi ottaa yhden lapsen toiveaihe teemaksi. Tällöin lapsi kokee oman aiheensa varmasti tärkeäksi. Kyseinen lapsi voisi tuoda myös kotoaan teemaan liittyvää materiaalia esimerkiksi kirjan tai lelun.

Voidaan myös haastatella koko ryhmää yhdessä ja koota mieluisia aiheita listaan. Näistä aiheista aikuinen voi valita eri teemoja.

Teemaviikot sisältävät sen viikon teemaan liittyvää:

- askartelua
- keskustelua
- satuja, lauluja, leikkejä
- sadutusta

LUONTORETKET

Lähtekää pienessä ryhmässä luontoon retkelle. On lapsille mieluista jos mukaan otetaan jotain pientä evästä. Tutkikaa ja keskustelkaa kaikesta mitä ympärillä näkyy. Ennen retkiä voidaan lapsille esimerkiksi kertoa jokin metsään liittyvä satu, joka saa heidät erityisesti kiinnostumaan luonnon ihmeistä.

Luonnossa liikkuesssa olisi lapsille mielenkiintoista saada kirjata jollain lailla havaintojaan. Jokaiselle lapselle voitaisiin askarrella ns. luontopassi. Passiin kirjoitettaisiin oma nimi, ja sen saisi itse koristella mieleisekseen. Retkellä kaikki havainnot kirjattaisiin passeihin (lapsi voi myös retken jälkeen piirtää havaintojaan passiin). Retkillä olisi hyvä myös seurata vuodenaikojen vaihtelua, esimerkiksi ensimmäisiä kevään, syksyn tai talven merkkejä.

Luonnossa nähtyjä ja koettuja asioita olisi hyvä käydä läpi retken jälkeenkin. Tämä on hyvä tapa aikuiselle huomata lapsen kiinnostuksen kohteita. Ne voivat olla hyvinkin erilaisia kuin aikuisella.

TUTKIMUSAITAUS

Päiväkodin pihalta tai lähimaastosta merkataan pieni alue, jota lasten kanssa tutkitaan tarkasti. Alueella voidaan keväisin nähdä kukkien ja pienten taimien kasvavan, syksyllä lehtien muuttavan väriään ja lopulta tippuvan jne. Alueelle voidaan mahdollisesti myös yhdessä istuttaa jotain kasvamaan.

Lapset voivat tutkia aluetta vaikkapa suurennuslaseilla ja tehdä piirustuksia havainnoistaan. Aluetta voitaisiin hoitaa ja siistiä pienissä ryhmissä.

Jos alueen rajaaminen tuntuu hankalalta, on hyvä vaihtoehto myös istuttaa päiväkodin pihalle esimerkiksi marjapensaita tai muita kasveja. Lasten kanssa on mielenkiintoista seurata puun tai pensaan kasvua ja kehitystä.

VALOKUVAUS LASTEN KANSSA

Retkelle pienen ryhmän kanssa aikuinen ottaa mukaan kameran. Lapset saavat aikuisen opastuksella ottaa kuvia haluamista asioista. Kuvat kehitetään ja niistä kootaan näyttely.

Aikuisen on kuitenkin hyvä huolehtia siitä, että kuvia otetaan asioista, jotka lapsi kokee merkitykselliseksi. Pää asia ei ole kuvien räpsiminen ja kameran käyttö, vaan ympäristön huomaaminen. Siksi voidaankin esimerkiksi sopia lasten kanssa jokin määrä, kuinka monta kuvaa kukin saa retkellä ottaa.

METSÄNÄYTELMÄT

Aikuiset voivat esittää lapsille teatteriesityksiä liittyen luontoon. Olisi todella hyvä, jos esityksiä voitaisiin pitää luonnonympäristössä. Näytelmiin voi hyvin ottaa myös lapsia näyttelemään. Lapsia voi opastaa myös omien näytelmien tekoon. Esityksiin lapsille voitaisiin jakaa esimerkiksi askarreituja pääsylippuja.

Esimerkki näytelmän ideoinnista:

Koko metsän väki pelkää Valle-Vuorenpeikkoa. Hän asuu yksin pimeässä luolassa syvällä metsässä. Valle nukkuu päivät, mutta yöllä herää aina luolassaan, sytyttää nuotion ja laulelee kammottavalla äänellään. Kaikki metsän asukkaat kiertävät Vallen luolan kaukaa, sillä ajattelevat Vallen olevan ilkeä ja kammottava vuorenpeikko. Pupujussiperhe asuu melko lähellä Vallen luolaa, ja koko perhe on kauhuissaan kun he aina öisin voivat kuulla Vallen laulun luolasta.

Eräänä päivänä Pupujussiperhe on yhdessä leikkimässä metsässä. Pikku puput juoksentelevat sinne tänne, ja lopulta perheen pienin pupuvauva eksyy muusta perheestään. Pikkuinen pupu ajautuu syvälle metsään uumeniin, eikä löydä kotiin. Muu perhe on huolissaan ja etsii pikkupupua kaikkialta. Lopulta metsään alkaa tulla hämärää ja pupu jää suruissaan nukkumaan suuren puun juureen.

Kun pimeä koittaa, Valle-Vuorenpeikko herää taas luolassaan. Hän sytyttää nuotion ja laulelee yksinäisiä laulujaan. Valle lähtee kiertelemään yksin metsään lämmiteltyään nuotion äärellä. Pimeä yö on ainut aika kun Valle voi mennä metsään kävelemään, sillä vaikka kukaan ei sitä tiedä, Valle pelkää päivänvaloa ja metsän asukkaita kamalasti. Yöllisellä kävelyretkellään Valle löytää pienen pupun nukkumasta puun juurelta. Ensin Valle pelästyy kamalasti, ja hyppää kiven taakse piiloon. Lopulta hän kuitenkin uskaltautuu hiipimään takaisin pupun luokse.

Valle herättää pupun. Pieni pupu ensin pelästyy, mutta kun Valle alkaa jutella hänelle, ei pupua enää pelota. Valle opastaa pupun takaisin kotiin perheensä luokse, ja pupu kertoo kaikille Vallen kiltteydestä. Näin metsän asukkaat ja Valle ystävystyvät. Nyt aina kun metsä hämärtyy illalla Valle herää, ja metsän asukkaat tulevat ennen nukkumaanmenoa tanssimaan ja laulamaan Vallen nuotion ympärille.

SADUT JA TARINAT

VINKKEJÄ SATUIHIN JA TARINOIHIN

- ★ Sadut avaavat ovia lapsen mielikuvitusmaailmoihin. Satuja kuuntelemalla lapsi voi oppia paljon uutta ja innostua uusista asioista. Satujen ei tarvitse olla valmiita kirjoitettuja, vaan jokainen voi itse keksiä omia kertomuksia ja satuja.
- ★ Satujen kerronnasta tulee todenmukaisempaa jos sadun kertoja osaa sadun niin hyvin, että pystyy kertomaan sen ilman lukemista. Voisi ollakin hyvä, jos jokaisella olisi muutama hyvä satu ulkomuistissa niin, että sopivan tilanteen tullen voisi kertoa lapsille sadun. Esimerkiksi retkillä evästauon aikana voisi olla hyvä hetki kuunnella satua.
- ★ Sadun ei tarvitse olla aina kovin erikoinen ja pitkä. Satu voi olla lyhyt kuvaus jostain tapahtumasta, asiasta, henkilöstä tai olennoista. Esimerkiksi metsässä kävellessä voi aikuinen kertoa jonkin metsä eläimen tai olennon elämästä tai elintavoista. Metsä on taianomainen paikka ja siellä mielikuvitus voi helposti lähteä lentoon.
- ★ Satujen avulla lapselle voi opettaa mielenkiintoisella tavalla uusia asioita. Esimerkiksi kierrätystä voi opettaa lapsille hyvin satujen kautta.
- ★ Lorut ja riimit ovat myös lapsille hyvä ja mieluinen tapa oppia uutta.

LIITTEET:

LIITE 2: Petteri-Piirustuspaperin seikkailut

LIITE 3: Birgitta-Banaanin jännittävä matka

Tarinoiden tarkoituksena on tutustuttaa lapsi koko prosessiin, joka liittyy yhden tuotteen elinkaareen sekä sen uudelleenkäyttömahdollisuuksiin.

PETTERI-PIIRUSTUSPAPERIN SEIKKAILUT

Kirjoittanut:

Anna-Leena Nyholm & Minnamari Åberg

Kuvittanut:

Pauliina Harjula

Aloitetaan ajasta ennen Petterin syntymää. Aurinkometsä kasvaa kaukana, kaukana täältä lähellä kaunista puroa, joka kiemurtelee metsän halki. Puita kasvaa niin tiheästi ja niin paljon, että aurinko ei enää kunnolla pääse paistamaan alempana eläville pikkupuille, kasveille ja eläimille. Paavo-pupujussi asuu Aurinkometsän pimeimmässä kolkassa ja kaipaa kovasti auringon valoa ja lämpöä. Hän hyppelee pienillä jaloillaan Matti-Metsurin pihalle ja kertoo huolistaan. "Voi voi, kun puut ovat kasvaneet niin suuriksi, että en enää näe aurinkoa juuri ollenkaan! "Voisitkohan sinä Matti ystävällisesti auttaa minua jotenkin?" Matti-Metsuri ymmärsi Paavo-Pupujussin huolen hyvin ja lupasi tehdä asialle jotain

Seuraavana aamuna Matti-Metsuri lähti Aurinkometsään sahan kanssa tutkimaan pitkiä puita. Hän huomasi, että metsä ei voi hyvin ja sitä täytyy välittömästi harventaa. Matti kaateli puita sieltä ja täältä, ja pian huomasi, että auringon valo näkyi taas puiden lomasta. Mutta nyt Matti-Metsurilla oli ongelma: "Minne ihmeeseen minä laitan kaikki nämä puut?" Paavo-Pupujussi loikki paikalle kiittämään onnesta soikeana. "KIITOS Matti-Metsuri! Nyt näen taas auringon! Mutta mitäs sinä meinaat kaikille näille puille tehdä?"

Samassa lenteli paikalle viisas Pöllö katsomaan valoisaa Aurinkometsää. Pöllö huhui Matti-Metsurille Aurinkometsän takana sijaitsevasta paperitehtaasta. "Sinne voit viedä kaikki puut. Siellä tehtaassa puista tehdään paperia, ja näin lapset saavat paperia piirtämiseen ja askarteluun."

Matti-Metsuri ja Paavo-Pupujussi olivat molemmat kovin mielissään ideasta ja veivät yhdessä puut suuren rekka-auton kyytiin. Rekka-auto jatkoi matkaansa kohti Aurinkometsän takana hämmöttävää paperitehdasta. Paperitehtaalla Aurinkometsästä kaadetut puut laitetaan suureen suureen koneeseen, missä ne pilkotaan ja pyöritellään moneen kertaan. Lopulta koneesta tulee ulos paperimassaa, josta pian syntyy Petteri-Piirustuspaperi.

Nyt on aika aloittaa kertomus Petteri-Piirustuspaperin elämästä. Paperimassa on nyt laitettu paperikoneeseen ja sieltä syntyy suuri määrä puhtaita valkoisia papereita. Yksi näistä tuhansista papereista on nimeltänsä Petteri. Petteri on ihan tavallisen näköinen valkoinen paperi, mutta tavallinen hän ei ole. Hän on erityisen iloinen ja kiltti paperilapsi. Petteri on innokas ja malttamaton lähtemään jo tehtaasta ulos katselemaan maailmaa.

Pian petteri-Piirustuspaperin elämä muuttuukin kovasti ja hänen seikkailunsa pääsevät alkamaan. Petteri laitetaan suuren rekka-auton konttiin, missä Petteri saa tutustua moniin paperiystäviinsä. He katsovat yhdessä maisemia ja ihmettelevät yhteen ääneen mihin he ovat matkalla. Vihdoinkin rekka-auto pysähtyy ja se pino, jossa Petteri matkustaa, nostetaan pienemmän punaisen auton kyytiin. Pieni auto köröttelee kohti pientä kylää.

Tie on mutkainen ja täynnä pomppuja. Auton ikkuna on auki, ja yhtäkkiä tapahtuu kummaa. tuulenpuuska tarttuu kiinni Petteriin, ja Petteri parka lentelee ympäri autoa sinne ja tänne!

Mutta mitä tapahtuukaan? Petteri vain nauraa kikattaa, koska hänestä tuntuu aivan kuin olisi vuoristoradassa. Petterin onneksi kuski kuitenkin sulki nopeasti ikkunan, sillä muutenhan tämä iloinen piirustuspaperi olisi lennähtänyt ikkunasta ulos. Petteri oli kuitenkin niin pieni, ettei sitä vielä ymmärtänyt.

Auto pysähtyy talon eteen, jonka pihalla lapset leikkivät hippaa ja kiipeilevät kiipeilytelineissä. Petteri on innoissaan, kun huomaa pääsevänsä samaan paikkaan lasten kanssa. Petteri ja hänen monet ystävänsä kannetaan sisälle, ja paperiystävyykset huomaavat olevansa PÄIVÄKODISSA!

Voi tätä riemua! Petteri toivoo todella paljon, että joku tulisi pian piirtämään hänen puhtaana valkealle pinnalle värikkäitä piirustuksia.

Petteri-Piirustuspaperi odottaa ja odottaa, ja on jo kovin surullinen kun kukaan ei vielä ole tullut piirtämään häneen mitään kauniita kuvia. Petteri ajattelee, että hän jää tyhjäksi valkoiseksi paperiksi laatikon pohjalle ikiajoiksi. Yhtäkkiä alkaa ovelta päin kuitenkin kuulua jotain mielenkiintoista ääntä. Petteri kuuntelee tarkkaan, ja huomaa kuulevansa lasten naurua ja juttelua. Petteri riemastuu ja huutaa; vihdoin lapset tulevat sisälle!

Pian Petteri-Piirustuspaperin odotus palkitaan kun Viisivuotias Sanna ottaa pinosta Petterin ja valitsee hänet piirustuspaperikseen. Nyt Petteri on kovin iloinen. Sanna alkaa piirtää Petteri-Piirustuspaperille kauniita värikkäitä kukkia, pensaita, puita ja auringon.

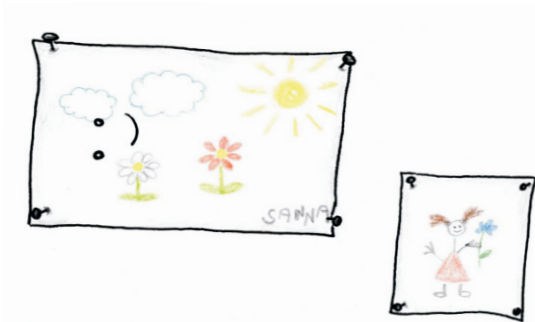
Petteri nauraa kikattaa, koska Sannan liidut kutittavat häntä kamalasti. Tätä Sanna ei kuitenkaan kuule, sillä emmehän me ihmiset osaa puhua piirustuspaperien kieltä. Petteri-Piirustuspaperista tulee lopulta kauniin värikäs, upea piirustus.

Sanna käyttää Petterin toistakin puolta ja kirjoittaa sinne suurilla punaisilla kirjaimilla "ÄIDILLE TOIVOO SANNA." Petteri on niin ylpeä itsestään, että melkein repeää ylpeydestä. Nyt hän on nimittäin saanut molemmat puolensa kauniin värisiksi.

Petteri-Piirustuspaperi pääsee Sannan kotiin äidin makuuhuoneen seinälle koristeeksi pitkäksi pitkäksi aikaa. Petteri näyttää seinällä niin kauniilta, ettei kukaan raaski ottaa häntä sieltä alas. Seinällä ollessaan Petteri viettää monta iloista syntymäpäivää ja kasvaa isoksi. Joka päivä Sannan perhe ihastelee häntä ja hänen kauniita värejään, siksi hän viihtyykin seinällä hirmuisen hyvin.

Eräänä päivänä Petteri alkaa kuitenkin muistella vanhoja seikkailujaan. ja

mieltii, että olisi kiva jo vaihtaa paikkaa ja lähteä uusiin seikkailuihin. Eihän näin iloiset paperit jaksa pysyä paikoillaan niin kamalan kauaa. Onneksi eräänä päivänä Sannan pikkuveli antaa äidille niin monta piirustusta, että Petterin on aika tulla alas seinältä.

Sanna on juuri kuullut kuinka Petteristä voi tulla jonain päivänä uusi paperi, kun se kierrätetään oikein. Sanna katselee Petteriä hetken ja lopulta vie hänet paperinkeräyslaatikkoon. Sanna laittaa Petterin kierrätyslaatikkoon iloisin mielin, sillä hän tietää, että Petterille löytyy uutta käyttöä. Sanna vilkuttaa hyvästiksi, ja Petteri vilkuttaa takaisin ja huutaa; "kiitos kun piditte minusta niin hyvää huolta". Petteri puhuu tietenkin taas paperien kieltä, joten Sanna ei ymmärrä sanaakaan.

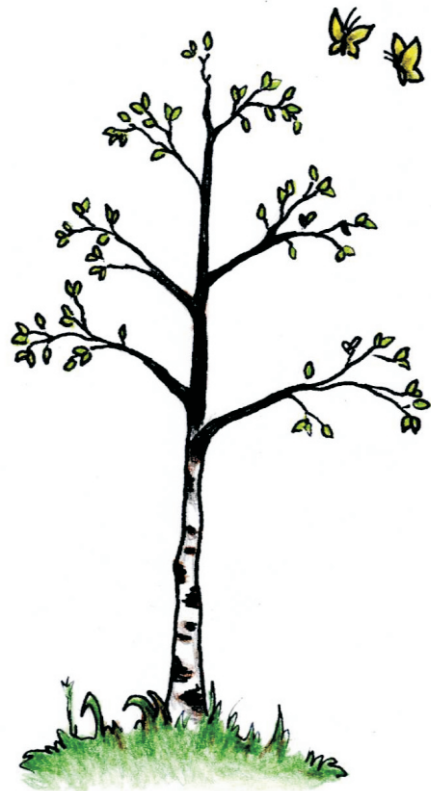

Petteri-Piirustuspaperi on hyvin onnellinen, kun tapaa paperinkeräyksessä uusia ystäviä. Kaikki paperit pääsevät taas yhdessä kulkemaan suuren rekka-auton kontissa, kun se tulee tyhjentämään paperinkeräyslaatikon. Matka jatkuu taas kohti uusia seikkailuja. Petteristä tehdään tehtaassa monta, monta uutta paperia eri muodoissa. Seikkaillessaan Petteri vanhenee koko ajan ja lopulta hän on jo ikivanha. Petterin väri ei ole enää puhtaan valkea, vaan hänen värinsä on kaikissa jännittävässä seikkailuissa muuttunut melkein ruskeaksi. Petteri on myös jo niin hauras, ettei hän voi olla enää piirustuspaperi. Tämä ei kuitenkaan suinkaan tarkoita sitä, että hänen seikkailunsa olisivat ohi.

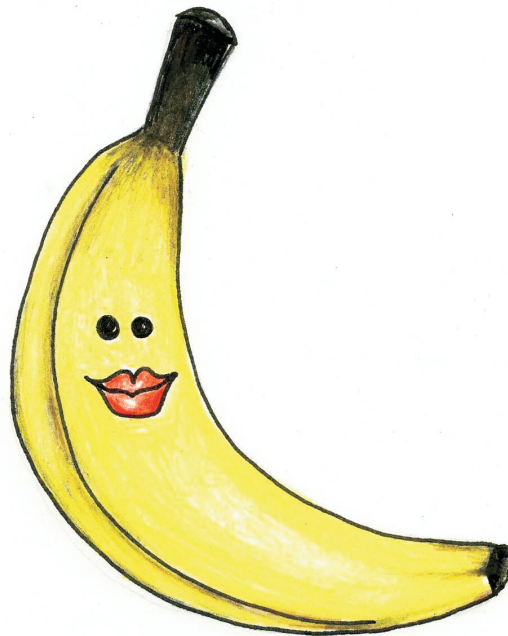
Tehtaassa vanhasta Petteristä tehdään paperipussi ja paperipussit viedään kauppaan. Matti-Metsuri ostaa Petteri-Paperipussin kaupasta ja käytön jälkeen laittaa hänet kompostiin. Näin Petteri maatuu ja muuttuu mullaksi, jonka Matti-Metsuri vie ystävänsä Paavo-Pupujussin kanssa Aurinkometsään.

Aurinkometsään halutaan kasvattaa taas uusia puita vanhojen tilalle eikä aikaakaan, kun Petterin mullasta kasvaa kaunis, pieni, vihreä koivun taimi. Monen vuoden päästä Petteri-Puu kasvaa isoksi ja voi lähteä taas uusiin seikkailuihin.

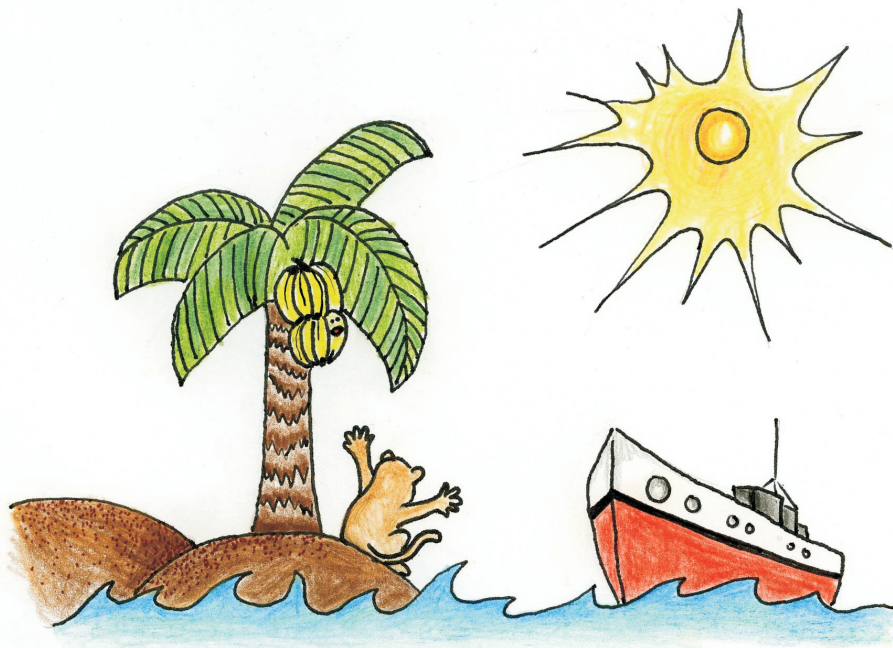

Tarinan tarkoituksena on tutustuttaa lapsi koko prosessiin, joka liittyy yhden tuotteen elinkaareen sekä sen uudelleenkäyttömahdollisuuksiin.

BIRGITTA-BANAANIN JÄNNITTÄVÄ MATKA

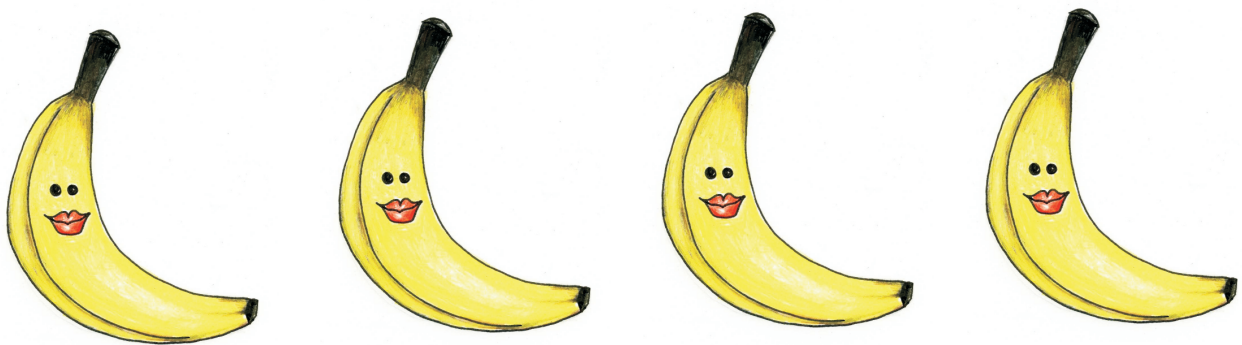

Asuipa kerran valtavan meren keskellä, pienessä saarella pieni puu. Pienessä puussa asui Birgitta-Banaani yhdessä muiden banaanien kanssa. He roikkuivat puussa päivät pitkät ottaen aurinkoa ja odottaen suuren laivan saapumista saarelle. Suuri laiva tuli aina kerran kuukaudessa keräämään kypsiä keltaisia banaaneja kyytiinsä ja vei ne merta pitkin kauas suuriin kaupunkiin ihmisten syötäväksi. Birgitta-Banaani oli kuullut tarinoita syntymästään lähtien, kuinka laiva veisi hänet jonain päivänä suuriin seikkailuihin kohti tuntemattomia kaukaisia maita. Birgitta-Banaani oli pienestä vihreästä banaanivauvasta asti odottanut laivaa kärsimättömästi. Odottaminen tuntui kovin pitkältä, sillä puussa ei ollut juurikaan muuta tekemistä kuin ottaa aurinkoa. Joskus sentään Apinat tulivat Birgittaa tapaamaan, mutta he olivat aina niin kiireisiä, että heistä ei juuri ollut seuraa.

Eräänä tavallisena aamuna Birgitta heräsi aikaisin, ja tavalliseen tapansa alkoi ottaa aurinkoa. Päivästä oli tulossa kuitenkin kaikkea muuta kuin tavallinen. Birgitta-Banaani katseli merelle päin, ja yhtäkkiä näki siellä jotain niin kummallista, ettei uskonut silmiään. Birgitta hieroi silmiään ja nipisti itseään, koska halusi olla varma siitä, ettei hän enää nukkunut, tai nähnyt unta.

Totta se kuitenkin oli; horisontissa näkyi pieni häivähdys jostain suuresta ja mustasta, joka lipui kohti Birgitta-Banaanin saarta. "JEE JEE VIHDOINKIN!! KATSOKAA MIKÄ TUOLTA TULEE!!"- huusi Birgitta-Banaani ystävilleen, ja oli niin innoissaan, että tuskin pysyi puussa kiinni. Kaikki puun banaanit riemuitsivat ja lauloivat yhteen ääneen "LAIVA; LAIVA TÄNNE TULLUT ON". Nyt Birgitta tiesi, vihdoin pääsevänsä pitkälle laivamatkalle ja kohti jännittäviä seikkailuja! Laivasta nousi saarelle kaksi pulleaa miestä, jotka noukkivat saaren puusta kaikki tarpeeksi kypsät banaanit. Birgitta-Banaani nostettiin laivan kyytiin muiden banaanien kanssa. Voi sitä riemua ja laulua! Jopa kiireiset apinat tulivat rannalle seuraamaan Banaaniystävysten ilonpitoa.

Laivan kyydissä Birgitta-Banaani pakattiin puiseen laatikkoon, jonka lautojen välistä hän kurkisteli maisemia. Birgitta nautti tuulen viimasta, joka osui hänen kuoreensa laivan lipuessa kohti aavaa merta. Hetken kuluttua tuuli alkoi selvästikin yltyä ja Birgitta-Banaanille tuli jo hieman kylmä. Hän katseli merta ja huomasi suurten aaltojen hyökkäilevän kohti laivan reunaa. "Katsokaa mitkä aallot!" Hän huusi muille banaanille. Laiva alkoi keinua aaltojen tahtiin puolelta toiselle. Birgitta-Banaani oli intoa täynnä, kun hänen laatikkonsa liukui pitkin laivan kantta. "Tämähän on ihan kuin huvipuistossa!", Birgitta iloitsi

Aaltojen ja tuulen laannuttua aurinko tuli taas taivaalle. Nyt meri oli tyyni. Birgitta-Banaani tuijotti kaunista merta kauan ja huomasi pinnan alla jotain tummaa ja suurta. "Katsokaa! Mikä tuolla pinnan alla uiskentelee?" Eräs vanhempi banaanirouva kiinnostui Birgitta-Banaanin kiljahduksesta ja alkoi itsekin katsella samaan suuntaan. "Hm... Tiedä häntä, mietti banaanirouva. "Ehkä se kohta tulee pinnalle ja näyttäytyy meille."

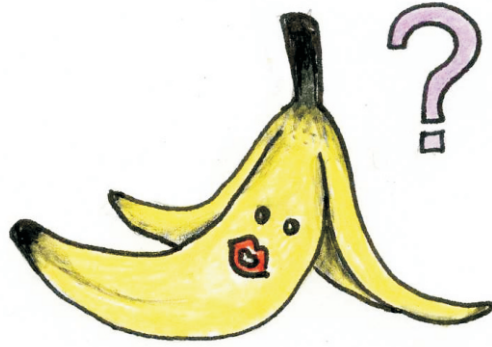

Birgitta-Banaani odotti ja odotti, kunnes suuren suuri kala kurkkasi pinnan alta."JÄTTILÄISKALA!" huusi Birgitta pelästyneenä. "Ei Birgitta, tuo ei ole kala, vaikka siltä näyttääkin. Se on sinivalas, suurin eläin maailmassa." Sanoi hänen uusi vanhempi ystävänsä. Yhdessä he katselivat haltioituneina suurta kilttiä valasta, kunnes se hitaasti katosi näkyvistä.

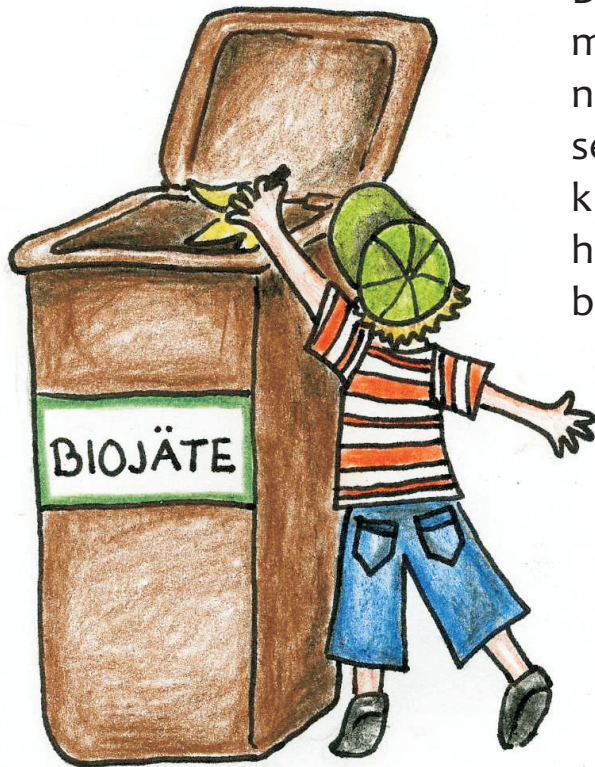
Vihdoinkin laiva saapui satamaan. Birgitta ja muut banaanit kannettiin suuren rekka-auton konttiin. Birgitta-Banaani odotti innolla ja jännityksellä mihin kummaan tämä rekka-auto hänet veisi. Pian auto saapui torille, jossa oli paljon ihmisiä myymässä hedelmiä, vihanneksia, marjoja, kalaa, koruja, jäätelöä ja vaikka mitä muuta. Birgitta-Banaani oli nyt kovin onnellinen, sillä hän oli päässyt torille ostettavaksi! Birgitta toivoi kovasti, että joku mukava ihminen ostaisi ja söisi hänen maukkaan sisältönsä ennen kuin hän muuttuu mustaksi ja pehmeäksi. Pian Birgitta-Banaani kannettiin erään nuoren neidin luokse. Hän pisti banaanit saman tien myyntiin.

Eikä kestänyt kauaakaan, kunnes eräs perhe saapui neidin kojulle. "Haluaisimme ostaa kymmenen banaania", sanoi perheen äiti. Neiti laittoi Birgitta-Banaanin ja yhdeksän muuta banaania paperikassiin ja ojensi sen perheen äidille. Birgitta-Banaani oli hirmuisen onnellinen päästessään perheen luo. Hän tanssahteli riemusta ympäri paperipussia niin, että pussi rapisi! Nyt hän viimeinkin pääsi jonkun ostettavaksi, ja toivottavasti syötäväksi!

Perhe maksoi ostoksensa ja vei banaanit autoon. He ajoivat kohti kaunista taloa, jota ympäröi suuri piha ja lasten leikkimökki. Perheen äiti pyysi lapsia sisälle syömään välipalaa. Hän ojensi kummallekin lapselle banaanit ja toinen niistä oli kuin olikin Birgitta. Poika kuori Birgitta-Banaanin huolellisesti, ja söi hänen sisältönsä nälkäisenä.

Perheen äiti pyysi poikaa lajittelemaan Birgitta-Banaanin kauniit keltaiset kuoret Biojätteeseen. Biojätteessä Birgittaa jännitti aivan valtavasti. "Voi miten jännittävää! "Mihinköhän minut nyt viedään, ja mitäköhän minulle seuraavaksi tapahtuu", mietti Birgitta kuumeisesti. Perhe vei biojätteen heidän pihansa roskakatokseen biojätteille tarkoitettuun astiaan.

Taas tuli suuri rekka-auto ja vei biojätteen pois kohti suurta tehdasta. Tehtaassa Birgitasta tehtiin multaa ja multa vietiin kauppaan myytäväksi. Sama perhe, joka aikaisemmin oli ostanut Birgitan, meni nyt kauppaan ostamaan multaa, jotta he saisivat istuttaa pihalleen uuden omenapuun. Perhe istutti omenapuun ja monen vuoden jälkeen puusta kasvoi suuri. Puuhun tuli aina syksyisin maukkaita punaisia omenoita, joita perhe käytti omenapiirakkaan tai muuten vaan söi sellaisenaan.

Arvaattekohan jo mitä Birgitta-Banaanille tapahtui mullaksi maatumisen jälkeen?

Birgitta siis muuttui mullaksi, multa myytiin perheelle ja istutettiin maahan. Se oli siis juuri Birgitan multa, josta kasvoi se suuri omenapuu ja ne ihanat omenat, jotka saapuvat aina syksyisin puun oksille! Birgitta-Banaanista tuli siis omenapuu, kun hänet oli kierrätetty oikealla tavalla.